

Göteborgs Stads strävan att skapa tillgänglighetsanpassade lekplatser

– Hur går de tillväga och lyckas de?

The City of Gothenburg's quest to create accessibility-adapted playgrounds
– How do they proceed and will they succeed?

Sanna Liljestam

Göteborgs Stads strävan att skapa tillgänglighetsanpassade lekplatser **– Hur går de till väga och lyckas de?**

The City of Gothenburg's quest to create accessibility-adapted playgrounds
– *How do they proceed and will they succeed?*

Sanna Liljestam

Handledare: Åsa Bensch, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Märit Jansson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur, G2E – Landskapsingenjörsprogrammet

Kurskod: EX0841

Program: Landskapsingenjörsprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2020

Omslagsbild: Ebba Norström

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Lekplatser, tillgänglighetsanpassning, tillgänglighet, barns lek, funktionsnedsättning, mer åt fler, enkelt avhjälpta hinder, Göteborgs Stad, Park- och naturförvaltningen.

Sammanfattning

Barn har ett inbyggt behov av att leka. Det är genom leken barn undersöker och tar risker för att på så sätt utmana sig själva och lära sig hantera sin omvärld. Det är även på så sätt som barn utvecklas socialt genom interaktioner med andra. Leken är så viktig för ett barns utveckling att den till och med är lagstadgad och anses som en rättighet. Alla barn har dock inte samma förutsättningar och leken kan därför komma att te sig olika. Oavsett förutsättningar så borde det i rimlighetens namn inte vara lekplatserna som sätter stopp för ett barns lek.

Syftet med arbetet var att undersöka om Göteborgs Stad och Park- och naturförvaltningen gör rätt prioriteringar i sin strävan att göra lekplatser mer tillgängliga. Arbetets mål var att besvara följande frågeställningar:

- Finns det regler och lagar som styr utformningen av lekplatser i Sverige? Vad säger dessa beträffande tillgänglighet för alla?
- Finns det dokument framtagna och beslut fattade inom Göteborgs Stad beträffande lekplatser och tillgänglighet? Vad säger dessa beträffande tillgänglighet för alla?
- Leder projektet *Enkelt avhjälp*ta hinder inom Göteborgs Stad till rätt prioriteringar och att kommunens lekplatser blir mer tillgänglighetsanpassade?

Arbetet bygger inledningsvis på litteraturstudier som berör och utvecklar ämnet lekplatser. För att få information om de regler och styrande dokument som gäller lekmiljöer och lekplatser studerades dokument från Boverket, Svensk Författningssamling, Barnkonventionen, Hjälpmedelsinstitutet med flera. Till grund för fallstudien ligger inventeringar gjorda av Park- och naturförvaltningen inom projektet för *Enkelt avhjälp*ta hinder (EAH) i Göteborg. Från detta projekt hämtades siffror och statistik med syfte att lista och kategorisera de hinder som kan finnas på de inventerade lekplatserna. Parallellt med fallstudien hölls intervjuer med olika intresseorganisationer och privatpersoner med kunskap om funktionsnedsättningar.

Resultatet blev att det i Sverige visst finns en mängd regler och lagar som sätter krav gällande säkerhet och tillgänglighet på lekplatser. Vissa lagar berör inte enskilt lekplatser utan allmänna miljöer i stort. De är också mer eller mindre specifika gällande krav och tillvägagångssätt och lämnar därmed ett tolkningsutrymme. Dock styr inte dessa lagar gestaltning, innehåll eller avstånd till eller mellan lekplatser. Det är först på regional samt kommunal nivå som tydligare riktlinjer sätts gällande målbilder och målgrupper.

Om Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen fortsätter att jobba med frågan om tillgänglighet och vidta åtgärder för enkelt avhjälpta hinder kommer lekplatserna att bli mer tillgänglighetsanpassade. Vissa saker kan ta längre tid än andra men inom en överskådlig framtid borde målet att det på Göteborgs lekplatser ska finnas något för alla och mer åt fler vara uppfyllt. Däremot kan projektet EAH knappast leda till att alla lekplatser blir helt tillgänglighetsanpassade. Helt tillgängliga lekplatser ligger på framtiden att utforma med proaktiva åtgärder, kunskap och dialog med brukarna.

Abstract

Children have an innate need to play. It is through play that children explore and take risks in order to challenge themselves and learn to manage their surroundings. It is also in this way that children develop socially through interactions with others. Play is so important for a child's development that it is even statutory and considered a right. However, not all children have the same conditions and the play may therefore take different expressions. Regardless of the child's ability, within reason, it should not be the playgrounds that put a stop to a child's play.

The purpose of this essay was to investigate whether the City of Gothenburg and the Park and Nature Administration makes the right priorities in their efforts to make playgrounds more accessible. The goal of this essay was to answer the following questions:

- Are there rules and laws that regulates the design of playgrounds in Sweden? What do these say about accessibility for all?
- Are there documents produced and decisions made within the City of Gothenburg regarding playgrounds and accessibility? What do these say about accessibility for all?
- Does the project Enkelt avhjälpta hinder, Easily remedied obstacles, within the City of Gothenburg lead to the right priorities and that the municipality's playgrounds become more accessible?

This essay is initially based on literature regarding the subject of playgrounds. To obtain information about rules and documents regulating play environments and playgrounds documents from Boverket, the Swedish Constitution, the Convention on the Rights of the Child, Hjälpmedelsinstitutet and others are examined. The case study is based on inventories made by the Park and Nature Administration within the project for Enkelt avhjälpta hinder. From this project, figures and statistics are taken with the aim of listing and categorizing the obstacles that may exist on a playground. Within the case study interviews were held with various interest groups and private individuals with knowledge of disabilities.

The result was that there are a number of rules and laws that set requirements regarding safety and accessibility on playgrounds in Sweden. Some of the laws do not concern playgrounds specifically but public environments in general. They are also more or less specific regarding requirements and course of action and thus leave room for interpretation. However, these laws do not regulate the design, content or distance to or in between playgrounds. It is not until at a regional and municipal level that more specific guidelines are set regarding target images and target groups.

If the City of Gothenburg and the Park and Nature Administration continues the work on the issue of accessibility and take measures for easily remedied obstacles the playgrounds will be more accessible. Some things may take longer than others but in the foreseeable future the basic concept should be fulfilled with there being something for everyone and more for more. However, the EAH project will hardly make all playgrounds fully accessible. Fully accessible playgrounds are for the future to accomplish with proactive measures, knowledge and dialogue with users.

Innehåll

Inledning	1
Bakgrund	1
Syfte och frågeställning	2
Metod	2
Avgränsningar	2
Termer och förtydliganden	3
Lekplatser	4
Historia	4
Behov av lek	5
Lekplatser idag	6
Regelverk och riktlinjer	8
Barnkonventionen	8
FN:s standardregler	8
Universal Design	9
Diskrimineringslagen	10
Från patient till medborgare	10
Plan- och bygglagen	10
Tillgänglighet på allmänna platser	11
Enkelt avhjälpda hinder	11
Regelverk och riktlinjer för Göteborgs Stad	12
Projektet Enkelt Avhjälpda Hinder	15
Vad är Enkelt Avhjälpa Hinder?	15
Inventeringar inom Enkelt Avhjälpda Hinder	17
Brukarnas perspektiv	20
Intervjufrågor	21
Diskussion	33
Osäkerheter	33
Kommer Göteborgs Stad lyckas göra sina lekplatser mer tillgänglighetsanpassade?	34
Slutsats	40
Källförteckning	41

Inledning

Bakgrund

Lek är en viktig grundsten i barns välbefinnande och förmåga att lära samt utvecklas (Jansson & Klintborg Ahlklo, 2016). Barn i städer har ofta inte tillgång till naturliga lekmiljöer så som skog eller trädgård. Det är inte heller självklart att en trygg innergård eller andra bilfria områden finns att tillgå för att barnen ska få röra sig fritt (Kristensson, 2016). Dedikerade lekplatser har således skapats för att ge barn utrymme och en trygg plats för rekreation (Nolin, 2016).

Alla barn borde ha möjlighet att nyttja de lekplatser som finns. I den svenska Plan- och bygglagen (SFS 2010:900) står det att tomter som ska bebyggas ska vara användbara för alla samt att en byggnad ska "vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga." Tillgängligheten är en relativt ny fråga som har lyfts i samhällen världen över. Längre har utemiljöer enbart byggts och anpassats för en smal norm som innebär att brukare med variationer från denna har begränsats eller helt utesluts från offentliga rum. Enligt Västra Götalandsregionen (2018) kan små förändringar som till exempel en sänkt tröskel, klara färger eller en soffa med armstöd öka tillgängligheten för personer med olika funktionsnedsättningar så som svårigheter att röra sig, nedsatt syn, koncentrationssvårigheter eller ålderskrämpor.

Som anställd hos Göteborgs Stad har jag blivit involverad i upprustningen av lekplatser, både äldre och nyare, för att göra dem mer tillgängliga. Men vad räknas egentligen som tillgängligt - och för vem? Med vilka ögon tittar en eventuell besiktningsman eller annan sakkunnig på hur tillgänglig en lekplats eller lekmiljö är? Är det möjligt för någon som själv inte har mer än teoretisk kunskap eller erfarenhet av att vara, till exempel, rörelsehindrad att uppfatta problemen redan i projekteringsfasen eller att göra rätt prioriteringar vid ombyggnad eller renovering av en befintlig lekplats?

I projektet *Enkelt avhjälpta hinder* har Park- och naturförvaltningen i Göteborgs Stad låtit göra inventeringar för att lista olika hinder och begränsningar på lekplatser. Tanken är att dessa sedan ska avhjälpas för att leva upp till lagkraven om enkelt avhjälpta hinder samt öka jämställdhet och delaktighet. När jag själv har suttit framför min datorskärm på kontoret har jag inte kunnat låta bli att undra: *Är detta samma prioriteringar och satsningar som hade gjorts av en brukare, eller anhörig till en brukare, med särskilda behov?*

Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet är att undersöka om Göteborgs Stad gör rätt prioriteringar i sin strävan att göra lekplatser mer tillgängliga. För att uppnå detta syfte behöver arbetet även undersöka vilka hinder som finns på dagens lekplatser. Även hur och av vem denna information samlas in så att så många hinder som möjligt uppmärksammas. Arbetets mål är att besvara följande frågeställningar:

- Finns det regler och lagar som styr utformningen av lekplatser i Sverige? Vad säger dessa beträffande tillgänglighet för alla?
- Finns det dokument framtagna och beslut fattade inom Göteborgs Stad beträffande lekplatser och tillgänglighet? Vad säger dessa beträffande tillgänglighet för alla?
- Leder projektet *Enkelt avhjälpta hinder* inom Göteborgs Stad till rätt prioriteringar och att kommunens lekplatser blir mer tillgänglighetsanpassade?

Metod

Arbetet bygger inledningsvis på litteraturstudier som berör och utvecklar ämnet lekplatser. Relevant fakta och information hämtas från bland annat källor så som böcker, vetenskapliga artiklar, avhandlingar, rapporter och olika publikationer. För att få information om de regler och styrande dokument som gäller lekmiljöer och lekplatser undersöks dokument från Boverket, Svensk Författningssamling, Barnkonventionen, Hjälpmedelsinstitutet med flera.

Till grund för fallstudien ligger inventeringar gjorda av Park- och naturförvaltningen i Göteborgs Stad inom projektet för *Enkelt avhjälpta hinder*. Från detta projekt hämtas siffror och statistik med syfte att lista och kategorisera de hinder som kan finnas på en lekplats. Interjuver kommer göras med tillgänglighetsrådgivare, sakkunniga och andra inblandade i projektet för att få djupare förståelse för de satsningar och mål Göteborgs Stad önskar uppnå samt för att reda ut olika begrepp och termer. Inom fallstudien kommer även intervjuer hållas med olika intresseorganisationer och verksamheter med kunskap om funktionsnedsättningar.

Avgränsningar

Det finns ett stort antal lekplatser i Sverige som är i behov av upprustning utifrån tillgänglighet eller andra skäl. Bara inom Göteborg finns flera hundra lekplatser – både privata och kommunala. Arbetet begränsar sig till att enbart studera de lekplatser som är inventerade inom projektet *Enkelt avhjälpta hinder* och ägs, samt förvaltas, av Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen. Arbetet kommer att koncentrera sig på att besvara de tre frågeställningarna men ej att skapa förslag på hur befintliga lekplatser kan omgestaltas för att bli mer tillgängliga.

Termer och förtydliganden

EAH och EAH

Arbetet är menat att undersöka Park- och naturförvaltningen (PONF) i Göteborgs Stad och deras arbete med och åtgärdande av enkelt avhjälpna hinder (EAH) på lekplatser. Kravet om att EAH ska avhjälpas är ett politiskt beslut (BFS 2011:13, HIN 2) också kallat HIN. Tanken om att allmänna platser ska vara användbara och tillgängliga för alla finns även med i ett flertal andra lagar och förordningar (se under rubriken om Regler och riktlinjer). För att efterfölja dessa krav på utformning och åtgärder har PONF skapat ett eget projekt också det kallat Enkelt avhjälpna hinder (EAH). Den här kandidatuppsatsen beskriver således PONF's interna projekt EAH baserat på kraven ställda i lagen HIN om EAH.

Funktionsnedsättning

I kandidatuppsatsen används främst begreppet *funktionsnedsättning*. Vid konsultation med PONF's tillgänglighetsrådgivare Olausson¹ stod det klart att det enligt Socialstyrelsen (2007) är den term som används. Begreppet *funktionsvariation* kan vara ottydligt då alla personer "varierar" sinsemellan. Klart är också enligt både Olausson och Johansen² att en person inte är *funktionshindrad* i sig utan att hindret är i den omgivande miljön – som då blir otillgänglig eller oanvändbar. Äldre ord som *handikappad* är inte heller applicerbart då det inte ens kan användas som synonym enligt Socialstyrelsen (2007).

Enligt 1177 Vårdguiden (2013) innebär en funktionsnedsättning att man har en nedsatt förmåga att fungera fysiskt, psykiskt eller intellektuellt. Denna nedsatta förmåga kan vara medfödd eller uppkommen senare i livet på grund av till exempel olycka eller sjukdom. De påpekar också att en funktionsnedsättning kan vara tillfällig eller permanent och att det är vanligt att ha flera funktionsnedsättningar samtidigt. Vidare delar samma källa upp funktionsnedsättningar i intellektuella, fysiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Intellektuell funktionsnedsättning: Andra benämningar kan vara utvecklingsstörning eller kognitiv funktionsnedsättning. Detta kan medföra svårigheter att till exempel bearbeta eller förmedla information vilket i sin tur innebär att det krävs längre tid att lära sig samt förstå saker.

Fysisk funktionsnedsättning: Kan innebära att man har svårt att till exempel styra eller använda delar av kroppen så som huvud, armar, ben eller bål. Personer med en nedsatt rörelseförmåga eller balans kan behöva använda sig av hjälpmedel så som käpp, rullstol eller rullator.

Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning: Annan benämning kan vara psykisk funktionsnedsättning. Kan innebära att man har svårt med sociala interaktioner.

Boverket (2019) definierar att när ord som *tillgänglig* eller *användbar* används i regeltexter (se under rubriken om Regler och riktlinjer) menas tillgänglighet och användbarhet för personer med en nedsatt orienterings- eller rörelseförmåga. De menar att exempel på en nedsatt orienteringsförmåga är en nedsatt kognitiv förmåga, syn eller hörsel.

¹ Ann Olausson, tillgänglighetsrådgivare på Fastighetskontoret, möte den 7 juli 2020

² Andreas Johansen, utvecklingsledare för universell utformning, Fastighetskontoret, telefonsamtal den 21 juli 2020

Lekplatser

Historia

Barn av alla tider har alltid haft en vilja att leka och lära sig. I boken *Plats för lek – Svenska lekplatser förr och nu* med Jansson och Klintborg Ahlklo (2016) som redaktörer beskrivs det hur lek utomhus är speciellt viktig och bidrar med många olika kvaliteter. Tidigare har denna lek naturligt skett i skog, trädgård eller på bostadsgårdar. Idag är tillgången till dessa dock inte lika självklar. Då städerna förtätas krymper barnens utrymme och deras plats att leka i närheten av det egna hemmet begränsas (Kristensson, 2016).

Allt eftersom städerna växte och förtätades under industrialismen försvann också utrymmen utomhus för barn. Nolin (2016) skriver i *Hundra år av lekplatshistoria 1850–1950* att de första dedikerade lekplatserna började ta form i Sverige under mitten av 1800-talet. Att barnen skulle få en egen plats i de allt större städerna var en idé inspirerad från bland annat England. Där hade ett tankesätt vuxit fram om hur frisk luft och fysisk aktivitet hade god effekt på barns hälsa som i sin tur var en investering för det framtida samhället. Lekplatsernas spridning i Sverige förespråkades enligt Nolin (2016) främst av folkskollärarna. Lärarna som arbetade dagligen med barnen kunde se hur även de intellektuella förutsättningarna påverkades positivt av fysisk aktivitet.

Nolin (2016) beskriver hur tanken om fri lek utan inblandning av vuxna inspirerades av länder som England, Tyskland och USA. Detta stöttades inte bara utav folkskollärarna utan även av olika idrottsrörelser. Enligt samma författare är det tydligt hur viktig tanken om den fria leken blev i samband med de Olympiska spelen år 1912 i Stockholm med tanke på hur många idrottsanläggningar som uppkom och blev kvar.

Enligt Nolin (2016) var de första lekplatserna förlagda i de offentliga parker som växte fram vid samma tidpunkt. De ytor som var menade för lek var i första hand de fria ytorna så som gräsmattorna. Andra planerade lekvärden var också parkernas källbackar och skridskobana. Jansson och Klintborg Ahlklo (2016) framhåller att de mer klassiskt anlagda lekplatserna troligen anlades för att skydda parkens växtlighet. Nolin (2016) skriver om hur de första lekplatserna började anläggas vid sidan av eller på andra sätt i skymundan för att inte störa parkens övriga besökare. På dessa lekplatser var några av de första redskapen gungor, plaskdammar och gymnastikredskap så som bockar och barrar som kan skvallra om idrottsrörelsernas påverkan.

Det var först i början av 1900-talet som lekplatser började anläggas i bostadsområdena enligt Nolin (2016). Tanken bakom detta var bland annat att mödrarna lättare skulle kunna hålla ett vakande öga över barnen om det fanns en lekplats på bostadsgården utanför hemmet.

Behov av lek

Att fysisk aktivitet är hälsofrämjande är ingen nyhet. Medan många vuxna tvingar sig till olika former av fysisk ansträngning för att uppnå positiva effekter gör barn och unga detta naturligt genom lek. I rapporten *Barns miljöer för fysisk aktivitet – Samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga* från Statens folkhälsoinstitut (2009) står det om hur regelbunden fysisk aktivitet förbättrar hälsa och välmående. Där står också att även om barn och unga kanske inte har sin långsiktiga hälsa i åtanke så är den vanligaste anledningen till att de rör sig, motionerar och idrottar att de genom aktiviteterna får ett socialt samspel med sina kompisar.

I en kunskapssammanställning från Statens folkhälsoinstitut (2010) om den *Byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet* framgår det hur leken utomhus har minskat genom åren. En av anledningarna till det är att leken har förflyttat sig in i hemmet – mycket på grund av att boytan per familj har ökat och många barn och unga har dessutom ett eget rum. Dock står det i samma sammanställning att barn som vistas utomhus är mycket mer fysiskt aktiva och att skapa förutsättningar för en trygg utomhusvistelse är av högsta vikt för att främja deras fysiska aktivitet.

Enligt rapporten från Statens folkhälsoinstitut (2009) bidrar närheten till möjlig rekreation till en ökad fysisk aktivitet och vise versa bidrar ett ökat avstånd till mindre fysisk aktivitet. Rapporten nämner att många kommuner satsar på färre men större lekplatser vilket i sin tur gör att avstånden till dessa ökar. För många barn blir således skol- och bostadsgårdar den naturliga, och ibland enda, lekmiljön. Statens folkhälsoinstitut (2010) tar upp hur skolgårdar via en genomtänkt gestaltning kan förbättra koncentration, motorik, skolmognad, social kompetens och inlärning hos barn och unga. De nämner också hur studier visar att desto mer utevistelse barn har i skolan fördelat på längre raster desto mer ökar deras prestationer i teoretiska ämnen så som läsförståelse och matematik.

Viktigt att komma ihåg är att barns behov av lek inte enbart täcks av dedikerade faciliteter så som skolgårdar eller lekplatser. Barn har behov av att upptäcka och deras lek sker ofta ostrukturerat och spontant (Statens Folkhälsoinstitut, 2010). Prellwitz (2016) tar upp hur viktigt det är med utmaningar i leken för ett barns självmedvetenhet och självkänsla. Hon säger att det är allt eftersom ett barn lär sig bemästra sin omgivning som detta inger känsla av trygghet och kontroll – känslor som är viktiga för ett barns mognad och utveckling.

Lek är inte enbart en fysisk aktivitet. Leken kan utspela sig sittandes i en sandlåda, framför en dator eller tyst i huvudet. 1177 Vårdguiden (2018) säger att det är via leken som barn utvecklar sitt samspel med andra och sin egen fantasi samt att lek är ett sätt att hantera händelser och förstå omvärlden. Vidare listar de exempel på viktiga saker barn lär sig genom just leken:

- Självmedvetenhet
- Läsa av andra
- Kompromissa och att dela med sig
- Bearbetning av händelser och intryck
- Empati
- Språk
- Fantasi och kreativitet
- Koncentrationsförmåga

Leken är således så viktig för ett barns utveckling att den inte längre tas för given. Skolor och kommuner har under årtionden genom olika, mer eller mindre kreativa, lösningar försökt främja den och många organisationer arbetar hårt för att alla barn ska ha möjligheten. Genom Barnkonventionen som fick laga kraft i Sverige år 2020 blev lek dessutom en lagstadgad rättighet (UNICEF Sverige, 2018).

"Leken är helt avgörande för ett barns utveckling. Det är genom att leka som barn tar sig an världen och gör den begriplig, det är det lilla barnets främsta språk. Och det är genom leken som vi vuxna kan lära oss att förstå barnens tankar och känslor." (Rädda barnen, 2018)

Lekplatser idag

Städerna förtätas och som Statens Folkhälsoinstitut (2010) skriver så får allt fler barn längre och längre avstånd till lekplatser. De påpekar också att andra nära lekmiljöer försvinner då bostadsgårdarna blir mindre och gatan utanför blir allt mer otillgänglig då den allt som oftast används som bilparkering. En av anledningarna till att lekplatserna försvinner är ett ökat säkerhetstänk. Jansson (2013) beskriver hur den svenska standarden för säkerheten gällande till exempel lekredskap har gjort att lekplatser har tagits bort av oro för att inte uppfylla den. Hon nämner också att förvaltningen är en orsak till att lekplatsernas antal har minskat. Både Statens Folkhälsoinstitut (2010) och Jansson (2013) skriver att det blir en allt vanligare ekonomisk strategi hos kommunerna att minska antalet lekplatser för att istället prioritera och kanske bygga ut de som blir kvar.

Jansson (2013) skriver att stora satsningar har gjorts för att leva upp till de krav som finns på säkerheten. Denna allt mer utökade säkerhet har dock medfört en del mindre positiva konsekvenser. Samma författare påpekar att offentliga lekplatser ofta uppfattas som tråkiga och strukturerade. I forskningssammanhang har utvecklingen mot dessa programmerade lekplatser kommit att kallas *KFC-playgrounds* vilket står för; *kit, fence, carpet* (redskap, staket, matta). Det är sammantaget av vad som förväntas finnas på en lekplats – En anordning i form av till exempel en gunga eller klätterställning, ett staket och ett underlag med inbyggt fallskydd. Jansson (2009) listar ett antal brister i denna trend. Bland annat ger de fasta redskapen ingen möjlighet för barnet att själv skapa eller påverka. Staketet är till för att hålla barnen inhägnade för bättre uppsyn snarare än för att skapa lekvärden och det plana underlaget ger ingen möjlighet till att utforska. Statens Folkhälsoinstitut (2010) samt Jansson (2013) konstaterar båda att barn har ett behov av att upptäcka och att en allt för överskådlig eller inrutad lekplats har en hämmande effekt på barns lek. Även psykologen Norén-Björn (2016) beskriver hur viktigt det är med barns lekmiljöer och att dessa måste gå att variera in i det oändliga. Hon säger att barnet behöver möjligheten att påverka och förändra och samtidigt känna sig tryggt för att utvecklas och mogna.

Jansson (2013) framhåller vikten av goda utemiljöer och deras stärkande påverkan för barns utveckling. Hon menar att om de befintliga lekplatserna kan förvaltas väl och utvecklas så kan de fylla många fler brukares behov. Förutom säkerheten så skriver Jansson (2013) om hur många kommuner har börjat anpassa lekplatserna även för barn med funktionsnedsättning. Viktigt att ha i åtanke är att barn med funktionsnedsättning inte ska vara avgränsade till en liten del av lekplatsen utan ha möjlighet att delta socialt. Arbetet med tillgängligheten kan dock ta sig som en långsam process. Enligt Prellwitz (2016) har rekommendationen om att allmänna platser bör vara tillgängliga funnits med i den svenska Plan- och bygglagen (PBL) sedan 1987. Denna rekommendation har dock brustit på många håll och i ett handikappolitiskt program *Från patient till medborgare* (Proposition 1999/2000:79)

som kom ut år 1999 står det att alla allmänna platser i Sverige skulle vara tillgängliga år 2010. Vid en enkätundersökning Prellwitz (2001) gjorde år 2001, till följd av den nyligen utkomna propositionen, blev resultatet att av 2266 undersökta lekplatser i Norrland var endast två stycken helt anpassade för barn med funktionsnedsättning och 46 stycken delvis anpassade. Tretton år senare, år 2014, skickade Prellwitz (2016) ut samma enkät. Resultatet hon fick var att av 1767 undersökta lekplatser var 22 stycken helt anpassade och 238 stycken delvis anpassade.

Vikten av natur och grönska har uppmärksamats allt mer under åren. Forskning har bland annat utförts på skolgårdar för att undersöka hur det påverkar barnens aktivitet (Mårtensson & Jansson, 2014). Denna forskning lyfte fram att barn som på rasterna befann sig i områdena med grönska på skolgården upplevde sig själva som mer glada och pigga än barnen som uppehöll sig runt byggnaderna. Resultatet pekade även på att partierna med vegetation verkar vara viktiga för barns vitalitet, engagemang och gemenskap. Mårtensson och Jansson (2014) kunde i sin undersökning också se att leken som utspelade sig i dessa partier på skolgården över lag var mer varierad. Pojkar och flickor lekte tillsammans i större utsträckning och leken var mer skapande, utforskande och fantasifull.

Kommunerna arbetar på olika sätt och med olika budget för att skapa mer attraktiva, tillgängliga och innehållsrika lekplatser. Göteborgs Stad (2019) försöker skapa dessa lekplatser genom att dela upp arbetet i olika kategorier. Bland annat har de som utgångspunkt att lekplatser ska ge *sociala, ekologiska, kulturhistoriska, ekonomiska* och *upplevelsevärden* enligt följande definitioner:

Sociala värden: Offentliga lekplatser ska ge plats för leken och har betydelse ur ett socialt perspektiv. De fungerar som integrerande mötesplatser där olika samhällsgrupper och åldrar kan träffas.

Ekologiska värden: Natur på lekplatser lockar till lust att utforska och nyfikenhet samt skapar en plats för utomhuspedagogik. Med rätt material- och växtval kan lekplatser bidra med ekologiska värden och därmed även ekosystemtjänster så som till exempel biologisk mångfald, luftrening och infiltrering av regnvatten.

Kulturhistoriska värden: Många lekplatser har funnits länge och bjudit in till lek över generationer. Barn och barnbarn har haft möjlighet att leka vidare på samma plats och ibland med kanske rentav samma gestaltning och arkitektur. Många lekplatser fungerar som träffpunkt eller riktmärke med särpräglade smeknamn betydelsefulla för ett områdes identitet. Detta är ur ett kulturhistoriskt perspektiv viktigt att ta i beaktning.

Ekonomiska värden: Fördelen med de offentliga lekplatserna är att de i stort sett är tillgängliga dygnet runt alla dagar på året. Alla är välkomna oavsett socioekonomisk bakgrund.

Göteborgs Stad (2019) uttrycker att flexibla lekplatser med ett multifunktionellt samt rikt varierat innehåll är viktigt för att skapa jämställda lekplatser. Inget barn är det andra likt och alla har olika sätt att leka på. Utformningen bör ge olika rumslighet för olika barns behov.

Regelverk och riktlinjer

Det finns regler och riktlinjer som i stor utsträckning styr vad som är tillåtet på en lekplats. Grundläggande minimikrav gällande säkerhet för lekredskap och stötdämpande underlag tas upp i Europastandarden EN 1176-1:2107. Denna standard har antagits som standard i Sverige (SIS, 2017). I Sverige finns utöver detta bland annat Produktsäkerhetslagen (SFS 2004:451) (PSL) som kräver att de varor och tjänster som erbjuds av näringsidkare ska vara säkra. Detta innefattar även varor som erbjuds i offentliga verksamheter – så som lekredskap ämnade för lekplatser. Ordningslagen (SFS 1993:1617) stadgar vidare att de brister som finns eller uppstår på byggnader och anordningar på offentlig plats som kan medföra risk eller skada på personer eller egendom ska avhjälpas snarast möjligt. Utöver de minimikrav och grundprinciper som finns internationellt och nationellt kan varje kommun och stad själva sätta riktlinjer och mål för en ytterligare ökad standard.

Barnkonventionen

På Barnombudsmannens (u.å.) hemsida beskrivs att Barnkonventionens genomröstande år 1989 var unikt i sitt slag då alla länder inblandade röstade för antagandet. Barnkonventionen är FN:s konvention som syftar till att alla barn oavsett härkomst och bakgrund ska ha samma rättigheter. Barnkonventionen definierar begreppet *barn* som alla människor under 18 år.

De länder som undertecknat konventionen har också bundit sig till att förverkliga den. Konventionen består av 54 artiklar som beskriver och slår fast vilka rättigheter barn har samt hur länderna ska arbeta med frågorna. Hos Barnombudsmannen (u.å.) går det också att läsa hur fyra av dessa artiklar (artikel 2, 3, 6 och 12) är utnämnda grundprinciper. Dessa principer ska genomsyra hela konventionen och ligga som grundstenar för resterande artiklar. Artikel 2 berör barns lika värde, rättigheter och hur inget barn får diskrimineras. I artikel 6 står det om alla barns rätt till liv och fysisk hälsa samt psykisk och social utveckling.

I UNICEF Sverige (2019) folder om barnkonventionen framgår det att flera artiklar berör barn och deras rättigheter till just lek. I artikel 31 står det specifikt att "Barn har rätt till lek, vila och fritid". I artikel 4 står det att varje stat ansvarar för att till fullo använda sina resurser för att upprätthålla barnens rättigheter. Artikel 23 berör barn med funktionsnedsättning och hur de har rätt till ett fullvärdigt liv och ska kunna delta aktivt i samhället. Samma artikel beskriver även hur barnet har rätt till rekreation som främjar dess utveckling och tilltro till den egna förmågan (Barnombudsmannen, u.å.)

FN:s standardregler

Under slutet av 90-talet blev frågan om huruvida funktionshindrade har möjlighet att nyttja sina mänskliga rättigheter eller ej allt mer accentuerad (Socialdepartementet, 2008). Enligt Socialdepartementets departementsserie *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* (Ds 2008:23) beslöts det år 2003 att en ny konvention skulle tas fram. Den nya konventionen gällande rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs sedan av FN:s generalförsamling år 2006. Sverige, samt 81 andra länder, skrev under år 2007 och konventionen började gälla i Sverige år 2009. Socialdepartementet (2020) menar dock att denna konvention inte har skapat några nya rättigheter. Konventionen är snarare en förlängning av de standardiserade mänskliga rättigheterna och förtydligar hur hinder ska elimineras så att personer med funktionsnedsättning enkelt ska kunna få det

som de har rätt till. I Regeringskansliets (2008) version av konventionen står det att dess syfte är:

"(...) att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde. Personer med funktionsnedsättning innefattar bl.a. personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra".
(Regeringskansliet, 2008)

Under artikel 7 i konventionen (Regeringskansliet, 2008) står det specifikt om barn och hur konventionsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att se till att barn med funktionsnedsättning har samma mänskliga rättigheter och frihet på samma villkor som andra barn. Artikel 9 berör tillgänglighet och hur konventionsstaterna ska säkerställa att personer med nedsatt rörelseförmåga får tillgång till samhället och den fysiska miljön på samma sätt som alla andra. I artikel 30 stadgas att barn ska ha samma möjligheter som andra barn att delta i lek och rekreation.

Universal Design

Universal Design (UD), eller Universell utformning, är ett koncept framtaget för att samhället ska bli användbart för alla. På UniversalDesign.com (u.å.) kan man läsa om hur UD inte är menat som ett mode eller en trend utan är till för att skapa hållbara samhällen på lång sikt. Samhället ska anpassa tjänster, produkter och miljöer utifrån grundtanken att alla är olika med olika förutsättningar. Samma källa uttrycker att tanken bakom UD är att den byggda miljön ska vara fungerande för en så stor del som möjligt av befolkningen utan att behöva göra specialanpassningar för enskilda individer.

UD är även en av grundpelarna inom svensk funktionsrätt (Regeringskansliet, 2017). År 2017 fattade Riksdagen ett nytt nationellt mål (Proposition 2016/17:188) gällande funktionshinderspolitik för att uppnå jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionsnedsättningar. För att uppnå det nationella målet ska propositionen arbeta mot fyra hörnstenar: Konceptet Universell utformning, befintliga brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för självständighet och förebyggande och motverkande av diskriminering.

UD som koncept är uppbyggt på sju principer. Lunds Universitet (2018) har översatt och listat dem som följande:

- 1) **Likvärdig användning:** Utformning och design är användbar för människor med varierande förutsättningar.
- 2) **Flexibilitet i användning:** Designen tillåter en stor variation av olika förutsättningar och förmågor.
- 3) **Enkel och intuitiv användning:** Användningen ska vara lätt att förstå.
- 4) **Uppfattbar information:** Utformningen ger nödvändig information till användaren oberoende av brukarens sinnesförmågor.
- 5) **Tolerans för misstag:** Utformningen minimerar risker för allvarliga konsekvenser på grund av misstag i användandet.
- 6) **Låg fysisk ansträngning:** Designen tillåter effektiv användning och minimal uttrötning.

- 7) **Storlek och utrymme för åtkomst och användning:** Designen ska vara enkel att använda, nå och hantera oberoende av brukarens storlek eller rörlighet.

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen SFS 2008:567 "syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, (...) funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder." Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering antogs i lagen 2015 (Prellwitz, 2016). I 1 kap. 4 § står det att det är diskriminering om en person med funktionsnedsättning missgynnas för att åtgärder inte vidtagits för att personen ska vara i jämförbar situation som personer utan denna funktionsnedsättning. Där står dock också att dessa åtgärder ska vara skäliga utifrån ekonomiska och praktiska förutsättningar eller andra omständigheter av betydelse.

Från patient till medborgare

I propositionen *Från patient till medborgare* (Proposition 1999/2000:79) föreslår regeringen nationella mål för handikappolitiken. Fokus ska bland annat ligga på att funktionsnedsättningsperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer och att skapa ett tillgängligt samhälle. Här föreslås också att krav bör införas i Plan- och bygglagen på att enkelt avhjälpta hinder ska elimineras i allmänna miljöer. Propositionen satte även som mål att alla allmänna platser i Sverige samt kollektivtrafiken skulle vara tillgänglig till år 2010.

Plan- och bygglagen

I propositionen som togs fram under 2009 (Miljödepartementet, 2010) beskrivs det att Plan- och bygglagen (PBL) är framtagen för att förenkla byggprocesser och samtidigt skärpa kontrollen över dessa. En del av förenklingen var bland annat språket och definitionen av termer samt att nya PBL skulle ersätta Plan- och bygglagen från 1987 (1987:10) samt *lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.* (1994:847).

Den nya Plan- och bygglagen fick laga kraft 2011 och innehåller föreskrifter om planläggandet av mark, vatten och byggnationer (SFS 2010:900). Lagen är menad att verka för en hållbar utveckling samt främja jämlika och goda sociala förutsättningar för dagens människor och kommande generationer (SFS 2010:900). I lagen, 8 kap. 1 §, står specifikt att en byggnad ska: "*vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.*"

I 1 kap. 4 § (SFS 2010:900) är allmänt plats definierad som att den i detaljplan är avsedd för ett gemensamt behov. Hinder som försvårar tillgängligheten på allmänplats ska, om det är rimligt utifrån praktiska och ekonomiska förutsättningar, avhjälpas. Jansson och Klintborg Ahlklö (2016) skriver om hur lekplatser förr hade rekommendationer upptagna i Svensk byggnorm. De skriver att dessa rekommendationer var baserade på arkitekten Hans Wohllins (1934-2010) idéer och beskrev bland annat lekplatserns innehåll, dimensionering, storlek och placering. Författarna skriver också att i och med att gamla PBL infördes 1987 finns inte längre dessa rekommendationer för hur många eller stora lekplatserna ska vara kvar. Att bestämmelserna för allmänna platser i PBL efterföljs är kommunernas ansvar och det är även upp till dem att tolka lagtextens formuleringar.

Tillgänglighet på allmänna platser

Författningen (BFS 2011:5) om tillgänglighet på allmänna platser (ALM) innehåller råd för hur Plan- och bygglagen (2010:900) (PBL) ska efterlevas. Riktlinjerna berör kraven i PBL i 8 kap. 12 § om tillgänglighet på allmänna platser. Enligt Boverket (2018) ska föreskrifterna i ALM beaktas vid nyanläggning av allmänna platser och hur de ska *"göras tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga."* Boverket (2018) definierar en allmän plats som allmän när den i detaljplanen är planerad utifrån ett gemensamt behov. ALM (BFS 2011:5) konstaterar att lekplatser ska vara användbara för både barn och vuxna med en nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Enligt ALM (BFS 2011:5) ska tillgängligheten på gångytor vara så att personer med en nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan ta sig fram. Där står också att brukare av rullstol ska kunna röra sig självständigt samt att ytbeläggningen ska vara jämn, fast och halkfri. Skyltar bör vara placerade så att man kan komma tätt intill dem och kunna läsas av personer i rullstol. Skyltar bör även vara lättlästa med ljushetskontrast för personer med nedsatt syn och innehålla punktskrift och i vissa fall även talad information. I anslutning till gångytor bör det finnas soffor som är användbara för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Enkelt avhjälpda hinder

Enligt Boverket (2020) har tanken om tillgänglighet funnits med länge och utvecklats efter hand. Krav på att publika miljöer ska vara tillgängliga har funnits med i den svenska plan- och bygglagstiftningen sedan 1960-talet. Boverket gav 2005 ut boken *Enklare utan hinder* med råd och introduktion till reglerna (Boverket, 2020). Boverket (2020) säger att boken innehåller många goda råd för hur enkelt avhjälpda hinder kan hanteras men att den gavs ut innan den uppdaterade Plan- och bygglagen samt innan HIN 1 och att där kan finnas vissa skillnader.

Författningen (BFS 2011:13, HIN 2) om enkelt avhjälpda hinder (HIN) innehåller föreskrifter till 8 kap. 2 § och 12 § i Plan- och bygglagen som berör tillgängligheten på allmänna platser för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Enligt HIN (BFS 2011:13, HIN 2) ska enkelt avhjälpda hinder åtgärdas om det är rimligt i förhållande till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna. Dessa hinder kan till exempel vara trösklar, nivåskillnader, galler, brist på belysning, brist på ledstänger, brist på kontrastmarkeringar vid stolpar och öppningar och brist på skyltning/förklaring. Är marken så ojämn att en person med rullstol eller rullator har svårt att ta sig fram bör underlaget bytas ut.

Enligt HIN (BFS 2011:13, HIN 2) ska lekplatser vara användbara för både barn och föräldrar med en nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Detta gäller både själva miljön och lekredskapen som sådana. Brister gällande utformning eller utrustning på lekplatser ska avhjälpas.

Regelverk och riktlinjer för Göteborgs Stad

Göteborgs Stad styrs så som övriga delar av landet av de lagar och författningar som råder. För staden gäller de grundprinciper och värderingar, så som demokrati, mänskliga rättigheter och icke-diskriminering, som svenska staten projicerar. Utöver det tas här en mer lokal hänsyn till invånare, brukare och kunder för hur staden ska utvecklas. Kommunfullmäktige och kommunstyrelsen antar de styrande dokument som ska råda och stadens politiker har möjlighet att styra den politiska viljan. Nedan ges en kort beskrivning av de riktlinjer som styr tillgänglighet och lekplatser utformning inom Göteborgs stad.

Västra Götalandsregionens riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet

Västra Götalandsregionen (2018) har tillsammans med funktionshindersrörelsen i Västra Götaland och ett antal kommunalförbund tagit fram *Tillgängliga och användbara miljöer - Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet* (se figur 1). Där står hur Västra Götalandsregionen (VGR) antagit politiska riktlinjer för fysisk tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar sedan 2002. Revideringar har sedan dess gjorts genom åren för att följa Boverkets föreskrifter. Västra Götalandsregionen (2018) beskriver hur revideringar har gjorts löpande för att leva upp till kraven, både de lagstadgade och de egna, angående avhjälpandet av enkelt avhjälpbara hinder på allmänna platser. I Riktlinjerna för Västra Götalandsregionen (2018) framgår hur VGR har skapat Tillgänglighetsdatabasen (TD). TD används idag även utanför VGR och benämns som ett viktigt redskap för inventering och uppföljning av den fysiska tillgängligheten.

Figur 1. VGR's riktlinjer för tillgänglighet (Västra Götalandsregionen, 2018)

Tillgänglighetsdatabasen

Tillgänglighetsdatabasen (TD) är enligt Västra Götalandsregionen (2019) den enda databas i Sverige idag som har information till invånare och besökare angående fysisk tillgänglighet i vardagen. I databasen finns detaljerad information rörande tillgänglighet för bland annat lekplatser, butiker, turistmål och offentliga lokaler. Tanken är att besökare i förväg ska få information och fatta beslut om tillgängligheten till de platser som man vill besöka.

Enligt Västra Götalandsregionen (2019) har de anläggningar och kommuner som finns med i TD själva genomfört inventeringar eller anlitat utomstående part. De beskriver hur inventering sker utifrån ett inventeringsformulär som är anpassat efter olika typer av anläggningar och miljöer. Inventeringsformulären är uppbyggda på de riktlinjer som fattats inom Västra Götalandsregionen. De säger också att TD därför

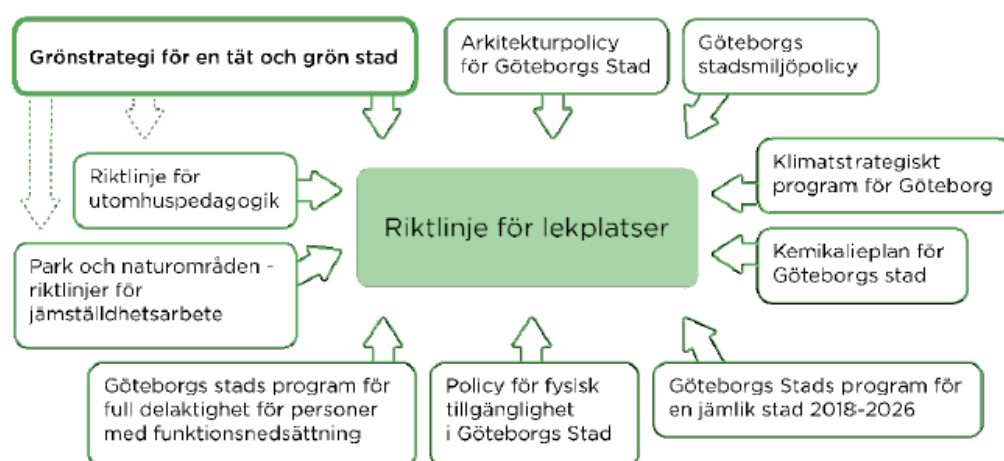
fungerar både som inventerings- och uppföljningsverktyg och är en viktig del i verksamhetens tillgänglighetsarbete.

Västra Götalandsregionen (2019) skriver att efter utförd inventering kan ansvarig ta ut en åtgärdsrapport till hjälp för att åtgärda eventuellt påträffade hinder. Där står också att det finns rapporter gällande flera olika lagar, regelverk, konventioner, standarder och överenskommelser. TD ägs, driftas och utvecklas av Västra Götalandsregionen (2019).

Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser

I *Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser* (Göteborgs Stad, 2019) beskrivs det hur lekplatser inom staden bör anläggas och förvaltas. Där står bland annat att syftet med riktlinjerna är att Göteborg ska bli en grön storstad och att dess offentliga miljöer bidrar till ett hälsosamt stadsliv. Uttryckligen står där också att Göteborg ska vara en lekvänlig stad för alla.

Riktlinjerna (Göteborgs Stad, 2019) går igenom önskvärt scenario för hela kedjan gällande lekplatsernas livslängd från planering till genomförande, skötsel och aktivering. I figur 2 är de faktorer som ligger till grund för riktlinjerna illustrerade.

Figur 2. Polycys och riktlinjer som ligger till grund för framtagandet av riktlinjer gällande Göteborgs lekplatser (Göteborgs Stad, 2019)

Riktlinjerna (Göteborgs Stad, 2019) återkommer ständigt till fem huvudprinciper gällande lekplatser. Dessa är att lekplatser ska vara; *nära, för alla, utvecklande och stimulerande, säkra och hållbara*. I syfte att visa på avstånden till olika lekmöjligheter är lekplatserna uppdelade i fyra olika kategorier med olika krav och förutsättningar. Kategorierna är: Utflyktslekplats, Stadslekplats, Områdeslekplats och lekmiljö.

Utflyktslekplatser ska vara stora och innehålla aktiviteter anpassade för barn i olika åldrar, samt vuxna, och upplevas som välkomnande och attraktiva för alla. Utformningen är baserad på Universell utformning (UD) med hänsyn till de som har svårt att röra sig, se, tåla vissa ämnen, höra, bearbeta, tolka och förmedla information. De ska vara lättillgängliga via kollektivtrafik och vara väl spridda över staden. De ska innehålla handikapp- och cykelparkering, tillgänglig möblering i form av sittmöbler, fikabord och minst en tillgänglig toalett.

Stadsdelslekplatser bör finnas inom en kilometer från bostaden och ska vara lättillgängliga via god kollektivtrafik. Dessa ska fungera som samlingsplats för alla åldrar och storleken bör anpassas efter invånarantal. Stadsdelslekplatserna ska vara användbara året om från morgon till kväll, ska innehålla tillgänglig möblering i form av sittmöbler, fikabord och bör ha en handikapp- och cykelparkering.

Områdeslekplatser är främst riktade till de yngre barnen och bör finnas inom 500 meter från bostaden. Det bör finnas plats för olika typer av aktiviteter och ska innehålla tillgänglig möblering i form av sittmöbler. Hänsyn ska tas till tillgänglighetsperspektivet främst genom UD.

Lekmiljöer är inte dedikerade lekplatser utan är menade att uppmuntra den spontana leken. Dessa bör finnas över allt runt om i staden och ligga inom 300 meter från bostaden. Lekmiljö är inte menat som enbart en kategori utan ett förhållningssätt som handlar om att *"skapa en stad som lockar till lek – en lekvänlig stad."*

I dokumentet om riktlinjer (Göteborgs Stad, 2019) framhålls att lekplatserna ska vara attraktiva och användbara för vuxna med funktionsnedsättning som är där med sina barn och barn med olika typer av funktionsnedsättningar. Lekplatser måste därför erbjuda lämpliga nivåer av utmaning och stimulering för olika grupper. Västra Götalandsregionen sammanfattar de fem huvudgrupperna inom funktionsnedsättning som bör beaktas på en lekplats som följande:

- Svårt att höra
- Svårt att se
- Svårt att röra sig
- Svårt att tåla vissa ämnen
- Svårt att bearbeta, tolka eller förmedla information

En av grundtankarna är att allt inte kan anpassas så att alla kan få allt – *men fler kan få mer* (Göteborgs Stad, 2019).

Projektet Enkelt Avhjälpna Hinder

Vad är Enkelt Avhjälpna Hinder?

Det interna projektet Enkelt avhjälpna hinder (EAH) inom Park- och naturförvaltningen (PONF) i Göteborgs Stad har uppstått ur författningen (BFS 2011:13, HIN 2) kort kallat HIN. HIN innehåller föreskrifter till Plan- och bygglagen (PBL) som berör tillgängligheten på allmänna platser för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Enlig HIN (BFS 2011:13, HIN 2) ska enkelt avhjälpna hinder åtgärdas om det är rimligt i förhållande till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna. Där står också att lekplatser ska vara användbara för både barn och föräldrar med en nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Detta gäller både själva miljön och lekredskapen som sådana. Brister gällande utformning eller utrustning på lekplatser ska avhjälpas.

Fastighetsnämnden (2020) har ansvaret för utvecklandet av den fysiska tillgängligheten i staden. Sedan 2016 har kommunfullmäktige avsatt kommuncentrala medel för avhjälpan av EAH – som dock uteblev år 2019 (Göteborgs Stad – Fastighetskontoret, 2020). Staden har som fastighetsägare ansvaret att åtgärda EAH på allmän platsmark och i publika lokaler. Detta är åtgärder som enligt riksdagsbeslut år 2000 skulle varit klart år 2010 (Socialdepartementet, 2000). I en uppföljning av arbetet med EAH under 2019 från Göteborgs Stad – Fastighetskontoret (2020) står det att det är staden som har ansvaret för tillsyn och att avhjälpna hinder som rapporteras av allmänheten. HIN (BFS 2011:13, HIN 2) är därför en retroaktiv lag som arbetar för att eliminera redan inbyggda hinder i de offentliga miljöerna.

Göteborgs Stad – Fastighetskontoret (2020) benämner EAH som ett mångfacetterat arbete som ger mycket tolkningsutrymme. De säger också att det under 2020 är fastighetsnämndens ansvar att fördela de 20 miljoner kronor som avsatts i stadens budget för EAH. Där står även om hur PONF har skapat en checklista gällande tillgänglighet vid nyanläggning och att det alltid ska ingå en inventering vid nybyggnation och upprustning för att undvika inbyggda hinder från början.

Projektet EAH grundar sig på inventeringar utförda av inhyrda tekniska konsulter gjorda på stadens lekplatser under 2017 och 2018. Inventeringarna är gjorda utifrån tillgänglighetsreglerna och de riktlinjer som satts av Västra Götalandsregionen (2018) och är speciellt anpassade för området lekplatser. I inventeringen identifierades tillgänglighetshinder med redovisade lämpliga åtgärder för att avhjälpna dessa. Krav på konsulterna var att de skulle ha utfört uppdrag och ha relevant erfarenhet inom området tillgänglighet. Konsultrollen är vidare uppdelad i tre kompetensnivåer; certifierad sakkunnig tillgänglighet, uppdragsledare och handläggare. Kravet på konsulterna i det här fallet var den mellersta kompetensnivån, uppdragsledare, som bland annat innefattar att konsulten ska ha minst fem års erfarenhet av tillgänglighetsarbete med projektering och utformning av inom- och utomhusmiljöer. Vidare ska konsulten ha lämplig bakgrund så som trafikingenjör, samhällsplanerare eller landskapsarkitekt och ha genomgått minst Baskurs i tillgänglighet och utbildning motsvarande den som föregår certifiering som tillgänglighetssakkunnig.

Ett väntat problem som uppstod i samband med inventeringen var att de inhyrda konsulterna av förklarliga skäl inte var fullt insatta eller hade förståelse för PONF's tillvägagångssätt, material eller resurser. Konsulten kunde till exempel påpeka att tillgängliga sittmöbler saknades och därmed borde anordnas. Det framgick dock inte

vilken typ av sittmöbel detta innebär. För PONF är denna information av vikt då den ska vara enkel att föra in i beställningsunderlaget men även då man vill att den nya sittmöbeln ska passa in med övrigt möblemang och gestaltning på plats. För att få ett mer skraddarsytt underlag skickades sakkunniga från PONF ut i efterhand. Med konsultens inventering som underlag kunde denne vidare specificera hur anmärkningar ska åtgärdas för att bättre passa PONF's premisser utifrån drift, skötsel, estetik och resurser (se figur 3).

4	Höjd på ledstäng Höjd på ledstäng Sträckning förbi översta delen Sträckning förbi nedersta delen	Handledare bör anordnas på andra sidan av trappan. Befintlig handledare bytas ut till en ny där handledaren sträcker sig förbi översta och nedersta trappsteget med 30 cm.		230 230 290 eller 290 270 eller 270	8cm 8cm 56cm 30cm
5	Lekplats gunga (Lekaktiviteter) Ljuslänkströmmar mot omgivande ytor	Gungställning bör kontrastmålas. Måla två 10 cm breda ränder. 1 rand målas på 0,7 m höjd över mark och 1 rand målas 1,5 m över mark. Rödvit färg.			
6		En av de större gungstolarna bör bytas ut till en tillgänglighetsanpassad gungstol. Gungstol Mirage från HAGS. Artikelnr 8040731.			
7	Högre sittplats på lekplats (Lekplatsområdet) Sittstol	Armstöd enligt tillgänglighetskrav bör anordnas på dessa två axelbänkar. Armstöd enligt bild eller likvärdigt.			245 eller 250 44cm
8	Fjädersgunga (Lekplatsaktiviteter)	Fjädersgunga bör bytas ut till en tillgänglighetsanpassad fjädersgunga. Fjädersgunga Anky från HAGS. Artikelnr 8044766.			

Figur 3. Utdrag från inventering av lekplats gällande EAH (Park- och naturförvaltningen, 2018)

Förutsättningarna för EAH har ändrats under tidens gång. I uppdragsdirektivet (Park- och naturförvaltningen, 2020) går att läsa hur det var planerat att de inventerade hindren skulle åtgärdas under 2019 men att förvaltningen inte fick de centrala medel de ansökt om. I Göteborgs Stad – Fastighetskontorets (2020) uppföljning av EAH under 2019 står det hur PONF bland annat har åtgärdat hinder på 21 lekplatser, 72 utomhustrappor och i 2 naturområden. Kostnaden för dessa insatser på cirka 3,2 miljoner kronor finansierades med andra investeringsmedel då de kommuncentrala medlen uteblev.

Initialt var tanken att EAH skulle åtgärdas löpande i samband med anmärkningar från säkerhetsbesiktningar och att detta skulle beställas och övervakas av förvaltare för respektive område och lekplats. Åtgärderna för EAH visade sig dock bli för omfattande och arbetsbördan för enskild förvaltare för stor. Två stora kategorier av åtgärder har därför lyfts från förvaltarnas ansvarsområde och ska läggas ut på entreprenör enligt ramavtal. En av kategorierna är *Markbeläggning/gångväg* som innebär bland annat markarbeten med asfaltering, borttagande av kanter och modifiering av ramper och trappor. Den andra kategorin är *Måleriarbeten* som innefattar målning av de kanter, delar av konstruktioner och föremål som behöver målas för att uppfylla kraven på kontrast för att inte vara ett hinder för dem med nedsatt syn. Beställning och montering av tillgängliga möbler, lekutrustning, skyltar etcetera ligger kvar på förvaltarnas bord.

Avhjälpan av EAH är ett omfattande arbete och beräknas pågå under flera år för en beräknad kostnad på sju miljoner kronor (Park- och naturförvaltningen, 2020). PONF uppskattar att förvaltningen under 2020 kan genomföra åtgärder för en kostnad på fyra miljoner kronor som då inkluderar kostnad för entreprenörer, material och projektledning. I uppdragsdirektivet (Park- och naturförvaltningen, 2020) står också att PONF upplever att de vanligast förekommande hindren på lekplatser är otillräckliga kontraster, möblering som inte är tillgänglighetsanpassad och nivåskillnader som gör delar av lekplatserna otillgängliga för personer med nedsatt rörlighet. Dessutom ingår det i arbetet att i de fall det är möjligt att modifiera eller lägga till lekutrustning som gör att fler grupper får möjlighet att nyttja stadens lekplatser.

Inventeringar inom Enkelt Avhjälpta Hinder

I och runt Göteborgs närområden finns det en mängd lekplatser som ägs både privat och kommunalt. Dessa är spridda över staden på bland annat innergårdar, parker, badplatser, torg och bostadsområden. Av dessa är det cirka 275 lekplatser som ägs och förvaltas av Park- och naturförvaltningen (PONF). Antalet kan öka med en eller två lekplatser beroende på vad som räknas in som en faktisk lekplats eller klassas som en lekmiljö. Det här arbetet utgår dock från siffran 275. Göteborgs Stad och PONF äger totalt fler lekplatser men de ägs av andra förvaltningar eller så har skötsel övertagits av en andra part som till exempel en närliggande bostadsförening.

Av de nämnda 275 lekplatserna är 68 % inventerade i projektet Enkelt avhjälpta hinder (EAH) – det vill säga 187 stycken. Dessa är specifikt utvalda för inventering då de ansetts som de finare eller bättre lekplatserna. De finns även med och "marknadsförs" på Göteborgs Stads hemsida (Göteborgs Stad, u.å.) där man kan söka efter och hitta lekplatser. De lekplatser som i skrivande stund inte är inventerade har prioriterats bort på grund av att de är för små, i behov av en totalupprustning eller att de i framtiden ska tas bort helt.

Hindren som ska åtgärdas inom EAH är uppdelade i ett antal kategorier. I den här kandidatuppsatsen är kategorierna fördelade inom lekredskap (se tabell 1) eller utrustning (se tabell 2) för förtydligande.

Tabell 1: Lista över kategorier gällande lekredskap med totalt antal påpekade hinder under varje kategori

Lekredskap	
Kategori	Antal
Bakbord	149
Balanslek	34
Gungbräda	2
Gungställning	177
Klätterlek	115
Lekhus	107
Lekutrustning	29
Rutsch	81
Sandlåda	128
Sarg	88
Snurrlek	3
Vippgunga	53

Tabell 2: Lista över kategorier gällande utrustning med totalt antal påpekade hinder under varje kategori

Utrustning	
Kategori	Antal
Bommar	23
Grind	7
Markbeläggning/Gångväg	283
Möbler	376
Ramp	65
Skylt	120
Trappa	122
	6
Vegetation	

Varje kategori är vidare uppdelad i ett antal lekredskap respektive utrustning, som i sin tur fördelas upp i ett flertal hinder, fel och åtgärder. Under kategorin *Möbler* är några exempel på påpekade fel: *Sittplats saknas*, *Ej tillgänglighetsanpassad sittplats*, *Ej tillgänglighetsanpassade armstöd* och *Ej tillgänglighetsanpassat picknickbord*. Förslagna åtgärder på dessa kan då bli följande: *Tillgänglighetsanpassad sittplats ska anordnas*, *Soffa ska höjas*, *Tillgänglighetsanpassade armstöd ska anordnas* och *Befintligt picknickbord ska bytas till tillgänglighetsanpassat picknickbord*.

För kategorin *Ramp* har till exempel följande brister påpekats: *Lutning för brant*, *Kontrastmarkering saknas*, *Handledare saknas* och *Ramp saknas*. Föreslagna åtgärder för dessa kan då vara: *Bygg ut ramp för att minska lutning*, *Kontrastmarkera rampens översta samt nedersta del*, *Montera handledare* och *Ramp ska anordnas*.

I figur 4 och 5 finns de olika kategorierna Utrustning och Lekredskap illustrerade med de två vanligast förekommande felen kopplade till respektive typ av utrustning eller lekredskap i de bägge kategorierna.

Figur 4. Kategorierna inom Utrustning med de två vanligast förekommande felen för respektive typ av utrustning.

	<p>Bakbord</p> <ul style="list-style-type: none"> •Bakbord saknas •Kontrastmarkering saknas
	<p>Balanslek</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrastmarkering saknas
	<p>Gungbräda</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrastmarkering saknas
	<p>Gungställning</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrastmarkering saknas •Ej tillgänglighetsanpassad gungsits
	<p>Klätterlek</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrastmarkering saknas
	<p>Lekhus</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrastmarkering saknas •Lekhus/Lekkiosk saknas
	<p>Lekutrustning (övrigt)</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrastmarkering saknas •Ej tillgänglighetsanpassad
	<p>Rutsch</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrastmarkering saknas •Handledare saknas
	<p>Sandlåda</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrastmarkering saknas •Dålig sarg
	<p>Sarg</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kontrastmarkering saknas •Tröskel med snubbelrisk
	<p>Snurrlek</p> <ul style="list-style-type: none"> •Ej tillgänglighetsanpassad
	<p>Vippgunga</p> <ul style="list-style-type: none"> •Ej tillgänglighetsanpassad •Vippgunga saknas

Figur 5. Kategorierna inom Lekredskap med de två vanligast förekommande felen för respektive typ av lekredskap.

Brukarnas perspektiv

Sveriges Kommuner och Landsting (2006) konstaterar att miljöns utformning är betydande för barn med funktionsnedsättning och att den kan vara avgörande för om ett barn alls kan delta i aktiviteterna på till exempel en lekplats. De säger också att beslut om dessa anpassningar handlar om att göra val. De menar att om det ska vara möjligt att göra medvetna och väl grundade val är det nödvändigt att ha kunskap om olika funktionsnedsättningar och vad barnen behöver. Prellwitz (2016) skriver att barn med funktionsnedsättningar oavsett får möta många problem och därav är utformningen av de fysiska utemiljöerna extra viktiga. Hon menar att en bristande tillgänglighet berövar barnen chansen att vara delaktiga och att utvecklas socialt.

I undersökningar Prellwitz (2016) utfört kunde hon se hur olika behoven var för olika typer av funktionsnedsättningar. För barn med en nedsatt rörelseförmåga var lekplatsens sand ett av de största problemen. Även att hårdgjorda ytor kunde vara för små och därmed begränsa möjligheten att manövrera eller alls ta sig fram med hjälpmedel. För barn med måttlig utvecklingsstörning kunde lekplatser bli otillgängliga om redskapen var för små eller krångliga. För barn med en synnedsättning var omålade redskap i trä ett av de största hindren. Detta hämmade deras förmåga att röra sig fritt och kanske framförallt med snabbhet. Prellwitz (2016) påpekar att även föräldrar med funktionsnedsättningar diskrimineras på många lekplatser.

I ett försök att analysera huruvida Göteborgs Stads åtgärder genom projektet Enkelt avhjälpa hinder (EAH) är relevanta eller ej har ett antal organisationer med kunskap om funktionsnedsättningar intervjuats. Även privatpersoner med kopplingar till funktionshinder har kontaktats för att försöka fånga upp olika synsätt och upplevelser på genomförda insatser inom projektet.

De organisationer som har kontaktats är:

- Autism- och Aspergerförbundet
- Föreningen för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna
- Hjärnskadeförbundet
- Svenska Downföreningen
- Unga med Synnedsättning Göteborg
- Förbundet Unga Rörelsehindrade
- Unga hörselskadade

Problem uppstod då kandidatuppsatsen skrevs under sommarhalvåret och mer specifikt under semestertider i Sverige. Organisationernas kanslier hade semesterstängt och kontakt lyckades inte etableras med alla. De organisationer som hann återkoppla samt ge svar var: Föreningen för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna, Unga med Synnedsättning Göteborg och Förbundet Unga Rörelsehindrade.

I ett försök att få en större spridning på svaren och fånga upp olika synsätt tillfrågades även privatpersoner. De privatpersoner som tillfrågades är:

- Privatperson 1: Förälder till två barn varav den äldsta har Downs syndrom och är i tidiga tonåren.
- Privatperson 2: Legitimerad arbetsterapeut med ett småsyskon i äldre tonåren som förflyttar sig med hjälp av rullstol, levande stöd eller kryper. Tidigare arbetslivserfarenhet som stödassistent på LSS-boenden.

Intervjufrågor

Intervjuerna med respektive organisation eller privatperson har skett via telefon eller skriftligen via mejl. Alla tillfrågade har fått samma frågor med insikten att alla kanske inte är anpassade eller relevanta för den enskilda organisationens målgrupp. Privatpersoner har fått skala ner frågorna till individnivå. Det faktum att frågorna är mer eller mindre relevanta för olika organisationer kan vara ett sätt att ytterligare fånga in vidden av hur olika behoven är utifrån olika typer av funktionsnedsättningar. De intervjuade fick i förväg ta del av de tänkta åtgärderna och kategorierna som listas inom projektet EAH. De frågor varje respondent har fått är:

1. Kopplat till din organisation; vad upplever du att det finns för problem/hinder/begränsningar på en lekplats? Finns där några? Det kan handla om allt som rör lekplatsen: lekredskapen i sig, miljön runt om, tillgängligheten, funktionaliteten eller sociala och inkluderande aspekter. Hindret kan vara antingen för barn och ungdomar eller för medföljande vuxen med funktionshinder.
2. Med tanke på de listade kategorierna inom Enkelt avhjälpta hinder; känner du igen några av punkterna som ett problem? Är några av kategorierna och åtgärderna extra relevanta? Är några mindre eller inte alls viktiga för brukare från er organisation?
3. Målet är att Göteborgs Stads lekplatser ska bli mer tillgänglighetsanpassade. Detta sker dock successivt och allt kan inte ske samtidigt. Vilka åtgärder hade du prioriterat utifrån din organisation?
4. Utifrån det lilla du vet om projektet Enkelt avhjälpta hinder; vad är din uppfattning? Är projektet nödvändigt? Är projektet relevant? Har dagens lekplatser ett behov av att bli mer tillgängliga? Kommer Göteborg uppnå målet med att göra lekplatserna mer tillgänglighetsanpassade?
5. Utan tanke på budget och prioriteringar; vad är drömmen för en lekplats? Vad hade du infört, tagit bort eller ändrat på alla Göteborgs lekplatser imorgon utifrån brukarna i din organisations behov?
6. Slutligen; har du några övriga kommentarer eller åsikter?

De tillfrågade har även blivit uppmuntrade att vid behov själva omformulera frågorna för att bättre passa respektive organisation. Utöver frågorna har diskussioner förts under tiden intervjun pågick där vidare följdfrågor uppkommit.

Resultatet av intervjun

1. Kopplat till din organisation; vad upplever du att det finns för problem/hinder/begränsningar på en lekplats?

På den första intervjufrågan om huruvida organisationerna själva upplevde att det fanns hinder eller begränsningar på en lekplats svarade Angela Karlsson³, Föreningen för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna (FUB), att det per definition inte är de fysiska hindren som är problemet för deras målgrupp. Problem de snarare kan uppleva är brist på struktur och tydlighet. Om lekplatsen saknar tydlig skyltning eller inte är tillräckligt självinstruerande kan den upplevas som svårtillgängligt för barn med någon form av utvecklingsstörning. På frågan om tydliga instruktioner och skyltar borde finnas, och hur många, blev svaret att de barn som behöver den typen av stöd ofta har med sig det i form av en förälder eller assistent. En tydlig utformning av lekplatsen som stort är bättre än en förklarande skylt för till exempel gungor.

Med tydlighet menade Angela Karlsson⁴ på FUB att lekplatser borde ha en tydlig layout och rumslighet. Där borde finnas yta för lek och en avskärmad yta för vila grupperat med bänkar och bord. FUB upplever att deras medlemmar kan ha ett större behov av att dela upp tiden genom att leka en stund, sedan vila eller kanske fika, för att sedan gå tillbaka. Ett problem för föreningen FUB är själva definitionen av barn. Många av deras medlemmar kan vara vuxna i vissa avseenden men fortfarande vara barn i andra. De sociala faktorerna är på så sätt många gånger ett hinder. Andra barn på lekplatsen kan ofta tycka att det är kul när det är någon lite äldre med i leken. Däremot är det de andra föräldrarna som kan visa missnöje över att någon som fysiskt ser äldre ut är på lekplatsen. Föräldrarna till äldre barn med någon form av utvecklingsstörning kan därför välja att hellre besöka lekplatsen vid tider då det brukar vara färre besökare där.

Privatperson 1⁵ som är tvåbarnsförälder, varav ett har Downs syndrom, sa också att en lugn oas på lekplatsen behövs för att få chans att varva ner. Alla barn hanterar intryck olika och vissa kan behöva dra sig undan om det till exempel blir för högljutt. Som förälder till två barn som ligger nära i ålder men med olika förutsättningar kan det vara ett problem att hitta en lekplats som är utmanande och givande för båda. Barnet med Downs syndrom kan uppleva stor frustration när denne till exempel inte kan ta sig upp för en klätterställning med samma lätthet som sitt syskon. Det hade underlättat om det funnits alternativa vägar att ta sig upp för. När barnet med Downs syndrom var yngre hade fler gungor med inbyggda stöd behövts (se figur 6). Barnet var då för stor fysiskt för de klassiska babygungorna men hade inte tillräcklig styrka för att sitta säkert på en vanlig gunga själv. Hen uttryckte också att avsaknad av staket runt lekplatsen kan vara ett hinder. Som förälder till två barn vill man kunna hjälpa eller fokusera på ett barn utan att vara rädd för att det andra ska försvinna från lekplatsen. Privatperson 1⁶ upplever att det kan vara ett problem om barn som har Downs syndrom eller annan intellektuell funktionsnedsättning rymmer eftersom de ofta har ett bristande konsekvenstänk.

³ Angela Karlsson, Föreningskonsulent/kommunikatör för FUB Göteborg, telefonintervju den 8 juli 2020

⁴ Angela Karlsson, Föreningskonsulent/kommunikatör för FUB Göteborg, telefonintervju den 8 juli 2020

⁵ Privatperson 1, tvåbarnsförälder varav ett med Downs syndrom i tidiga tonåren, svar på intervjufrågor via mejl 2020-07-26

⁶ Privatperson 1, tvåbarnsförälder varav ett med Downs syndrom i tidiga tonåren, svar på intervjufrågor via mejl 2020-07-26

Figur 6. Gungställning med olika gungsitsar för olika behov (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2013)

Oscar Sjökvist⁷ på Förbundet Unga Rörelsehindrade sa att deras största hinder är när lekplatser enbart är byggda för personer som kan röra sig fritt på två ben. Detta gör att barn med en nedsatt rörelseförmåga i många fall inte kan använda den lekutrustning som finns tillgänglig på lekplatsen. Dels för att redskapen till exempel är utformade efter förmågan att klättra med benen eller för att det är en tröskel eller yta av sand fram till redskapet. I värsta fall kan det till och med vara svårt att alls ta sig in på lekplatsen om det är bommar i vägen eller en trappa upp. Han påpekade också att även om det i vissa fall är anpassat för en person i rullstol så är det lika viktigt att hänsyn tas till andra hjälpmedel så som rullator eller permobil. Även om det inte finns en tydlig tröskel så är ett ojämnt underlag försvårande för personer med balanssvårigheter.

Oscar Sjökvist⁸ på Förbundet Unga Rörelsehindrade tog också upp det sociala som ett problem. I deras fall är det inbyggda fysiska hinder som leder till hinder att medverka socialt. Barn påverkas då de inte kan använda redskapen eller följa efter och vara fysiskt nära de andra barnen. Speciellt tryckte han på att det ofta är föräldrar med en nedsatt förmåga att röra sig som blir socialt exkluderade. Den möblerade delen på en lekplats saknar ofta plats för till exempel en rullstol. Möblerna är ofta inte anpassade eller står i vägen så att det inte är möjligt för en person i rullstol att använda eller sitta med runt ett fikabord. Eller så finns där inte tillräckligt med yta för att köra in och fritt röra sig med sitt hjälpmedel. Ett annat stort problem enligt förbundet är att vuxna med rörelsehinder upplever att de inte kan

⁷ Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

⁸ Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

vara delaktiga med sina barn. Otillgängliga underlag och redskap hindrar dem från att leka med sitt barn eller på annat sätt ta hand om det.

Mathias Palm⁹, tidigare ordförande hos Unga med Synnedsättning Göteborg (US Göteborg), upplever att ett av de största hindren på en lekplats är möjlighet till orientering på platsen. Mathias¹⁰ påpekade dock att det positiva med en lekplats eller miljöer för barn över lag är att redskap och övrig utrustning ofta syns och sticker ut. Det är när dessa kontraster uteblir som problem uppstår. Ett vanligt problem är att lekredskapen inte skiljer sig tillräckligt ifrån underlagen de står på (se figur 7). För någon som saknar syn helt är stora, öppna ytor ett problem. För att ha möjlighet att orientera sig med till exempel en käpp är det viktigt med variation i underlag samt kanter eller andra tydliga gränser för att känna sig fram.

Figur 7. När sand, balansredskap, sarg och omgivande mark inte har tillräcklig kontrast mot varandra blir de svåra att urskilja för någon med nedsatt syn. (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2013)

Mathias¹¹ tog även upp den upplevda tryggheten som en betydande faktor. Att veta var man befinner sig och kunna orientera sig är viktigt. För någon med nedsatt syn eller på annat sätt nedsatt orienteringsförmåga kan det vara extra viktigt att hitta ut från en lekplats och då veta att man hamnar på samma ställe som man kom in. Att kunna orientera sig runt omkring lekredskapen är

också viktigt. Att inte veta åt vilket håll gungställningen är riktad kan leda till skaderisk då man riskerar att kollidera med någon som gungar. Det samma gäller för rutschkanan och de som åker ner från den.

Privatperson 2¹² upplever att tillgängligheten på allmänna lekplatser, förskolor och skolgårdar är under all kritik. Hen tryckte på problematiken med att många lekplatser inte är inhägnade. I tidigare tjänst som ledsagare fanns det då oro att barnet skulle springa iväg. På lekplatser finns det inte heller anpassad, kreativ och kommunikativ information riktad till barn, vilket kan te sig ironiskt då barnen är lekplatsens målgrupp. I egenskap av storasyskon till ett barn/ungdom i rullstol blir det också tydligt hur få anpassade gångvägar det finns. Lekutrustningen brister också då de

⁹ Mathias Palm, före detta Ordförande för Unga med Synnedsättning Göteborg, telefonintervju 2020-08-05

¹⁰ Mathias Palm, före detta Ordförande för Unga med Synnedsättning Göteborg, telefonintervju 2020-08-05

¹¹ Mathias Palm, före detta Ordförande för Unga med Synnedsättning Göteborg, telefonintervju 2020-08-05

¹² Privatperson 2, legitimerad arbetsterapeut med ett småsyskon som förflyttar sig med hjälp av hjälpmedel. Tidigare arbetslivserfarenhet som stödassistent på LSS-boenden, svar på intervjufrågor via mejl 2020-08-04

upplever att det inte finns några klätterställningar eller lekstugor anpassade för barn i rullstol (se figur 8). Än mindre är dessa anpassade för vuxna i rullstol. Småsyskonet som nu är i senare tonåren och vuxen fysiskt är helt beroende av andra vuxna för att kunna ta sig upp på en klätterställning eller åka rutschkana. Privatperson 2¹³ tycker inte heller att det finns tillräckligt med rullstolsanpassade picknickbord eller andra typer av möbler. Därmed kan lekplatsbesökare bli exkluderade från fiket.

Figur 8. Lekstugor otillgängliga för någon beroende av hjälpmedel för att förflytta sig (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2013)

2. Med tanke på de listade kategorierna inom Enkelt avhjälpda hinder; känner du igen några av punkterna som ett problem?

Gällande fråga nummer två om respondenterna själva upplevde några av kategorierna inom EAH som ett problem svarade Angela Karlsson¹⁴, FUB, att de inte gjorde det. För dem är de fysiska hindren inte de primära då de som organisation främst riktar sig till personer med kognitiv funktionsnedsättning. Dock var det återkommande under intervjuens gång att deras medlemmar ofta har flerfunktionsnedsättning och att de därmed har en ofantligt bred målgrupp. Däremot kan sakna tydliga skyltar. Angela Karlsson¹⁵ menade att de ofta använder sig av både bild och text för att förmedla information. Genom att placera ut fler och tydligare skyltar med exempelvis pictogrambilder skulle lekplatsen bli lättmanövrerad för många fler.

¹³ Privatperson 2, legitimerad arbetsterapeut med ett småsyskon som förflyttar sig med hjälp av hjälpmedel. Tidigare arbetslivserfarenhet som stödassistent på LSS-boenden, svar på intervjufrågor via mejl 2020-08-04

¹⁴ Angela Karlsson, Föreningskonsulent/kommunikatör för FUB Göteborg, telefonintervju den 8 juli 2020

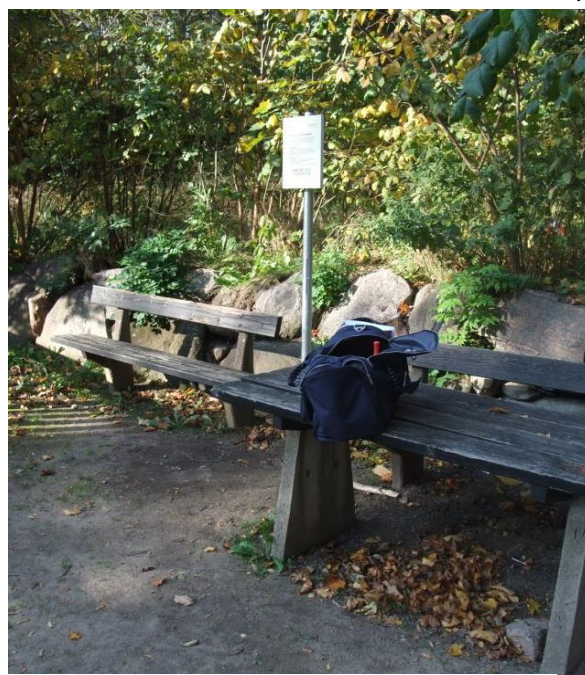
¹⁵ Angela Karlsson, Föreningskonsulent/kommunikatör för FUB Göteborg, telefonintervju den 8 juli 2020

Privatperson 1¹⁶ konstaterade att de flesta av kategorierna hade upplevts som problem genom åren. Dock inte alltid för hen personligen. Hens barn är tämligen aktivt och i de flesta avseenden fullt fungerande fysiskt vilket inte är helt vanligt vad det gäller Downs syndrom. Det är via kontaktnät och erfarenhet av andra barn med Downs syndrom som Privatperson 1 kan se att hindren är många. Det finns många variationer inom Downs och olika grader av den intellektuella förmågan. För dem med sämre fysisk förmåga är det viktigt med framkomlig markbeläggning och handledare för trappor och ramp. För andra med högre grad av intellektuell nedsättning är tydligheten med information och kontrastmarkeringar desto viktigare. Det Privatperson 1¹⁷ personligen haft som problem är ej tillgänglighetsanpassad lekutrustning (se figur 9). Kompisgungor och alternativa vägar upp för klätterställningar eller hinderbanor saknas ofta enligt hen.

Figur 9. Vippgunga på hårdgjort markunderlag och stöd på sidor och för rygg gör den tillgänglig för många fler barn (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2019)

Oscar Sjökvist¹⁸ på Förbundet Unga Rörelsehindrade tog upp kategorin Möbler och att de inte sällan är otillgängliga eller ej anpassade. Kategorin Trappor räknar förbundet med att de måste finnas men att det då också ska finnas en ramp tillgänglig. Avsaknaden av ramp skapar ett hinder som är desto mer frekvent återkommande. Otillgängliga eller ej anpassade lekredskap är också vanligt. Dock ansåg Oscar Sjökvist¹⁹ att en större variation och fler alternativ gällande lekredskap vore bättre än att med alla medel göra allt tillgängligt. Han tog också upp skyltar som ett problem. De upplever att skyltar ofta sitter i höjd tillgängliga för en person som står upp (se figur 10). Antingen är de för högt placerade eller sitter oåtkomligt ute på en gräsmatta, har vegetation som skymmer dem eller att smala passager gör det svårt att ta sig fram till dem. Därmed menar han att det även finns flera problem kopplade till kategorin Markbeläggning/Gångväg samt Vegetation.

Figur 10. Skylt ej tillgänglig för någon som sitter i rullstol (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2011)

¹⁶ Privatperson 1, tvåbarnsförälder varav ett med Downs syndrom i tidiga tonåren, svar på intervjufrågor via mejl 2020-07-26

¹⁷ Privatperson 1, tvåbarnsförälder varav ett med Downs syndrom i tidiga tonåren, svar på intervjufrågor via mejl 2020-07-26

¹⁸ Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

¹⁹ Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

Mathias Palm²⁰, US Göteborg, tog upp kontrastmarkeringar som ett problem. Om utrustning, underlag samt möbler på en lekplats inte har tillräckliga kontraster kan således varje kategori inom EAH upplevas som ett problem. Kategorin Markbeläggning/Gångväg är ett hinder när underlaget saknar kontraster eller ytorna är för öppna och stora. Vegetation kan också bli ett problem om det sträcker sig ut över gångstråken och gör att det blir svårt att orientera sig eller medför en skaderisk.

Kategorin Skyltar ansåg Mathias²¹, US Göteborg, också vara ett återkommande problem. Då många medlemmar i deras organisation kan ha svårt att orientera sig på grund av nedsatt syn är information angående lekplatsen viktig. Placeringen av skylten är viktig och ska följa samma principer som på en centralstation eller ett sjukhus. Skylten borde ha tydlig skrift men även punktskrift med information om lekplatsens innehåll. Mathias Palm²² påpekade att det inte är ovanligt för en person med nedsatt syn att ha varit på samma plats ett flertal gånger och fortfarande inte veta om alla detaljer eller vad som finns där – som till exempel att en toalett är belägen i lekplatsens utkant.

Privatperson 2²³ tycker att alla kategorierna är relevanta och har någon gång kommit upp som ett problem eller hinder. Två kategorier som lyftes lite extra var dock att kategorin Ramp borde innefatta ramper in till lekhus och klätterställningar. Vidare borde alla trappor inte bara förses med tillgänglighetsanpassade handledare – dessa borde dessutom finnas på båda sidor.

3. Vilka åtgärder hade du prioriterat utifrån din organisation?

På fråga nummer tre om vilka kategorier eller åtgärder respektive tillfrågade hade prioriterat först ansåg Angela Karlsson²⁴, FUB, att det inte går. Hon menade att FUB har en så bred målgrupp att det helt enkelt inte går att prioritera utan att allt borde åtgärdas och helst nu.

Privatperson 1²⁵ ansåg också att hindren för personer med Downs syndrom är många och menade att alla hinder borde prioriteras. För hens egen del vore prioriteten att se till att det finns tillgänglighetsanpassad lekutrustning på alla lekplatser. Men Downs syndrom kan yttra sig på så många olika sätt att alla kategorierna borde åtgärdas för att ingen ska bli exkluderad.

Oscar Sjökvist²⁶ på Förbundet Unga Rörelsehindrade tyckte att utifrån ett barns perspektiv borde sandlådorna göras tillgängliga genom exempelvis bakkbord (se figur 11 och 12). De borde även ges möjligheten att vara på samma ställe som andra barn genom att ha hårdgjorda underlag fram till lekredskapen. För ett rullstolsburet

²⁰ Mathias Palm, före detta Ordförande för Unga med Synnedsättning Göteborg, telefonintervju 2020-08-05

²¹ Mathias Palm, före detta Ordförande för Unga med Synnedsättning Göteborg, telefonintervju 2020-08-05

²² Mathias Palm, före detta Ordförande för Unga med Synnedsättning Göteborg, telefonintervju 2020-08-05

²³ Privatperson 2, legitimerad arbetsterapeut med ett småsyskon som förflyttar sig med hjälp av hjälpmedel. Tidigare arbetslivserfarenhet som stödassistent på LSS-boenden, svar på intervjufrågor via mejl 2020-08-04

²⁴ Angela Karlsson, Föreningskonsulent/kommunikatör för FUB Göteborg, telefonintervju den 8 juli 2020

²⁵ Privatperson 1, tvåbarnsförälder varav ett med Downs syndrom i tidiga tonåren, svar på intervjufrågor via mejl 2020-07-26

²⁶ Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

barn innebär det att kunna rulla fram till gungorna inte bara att barnet kan vara delaktigt socialt utan även få möjlighet att använda gungan själv (se figur 13).

Figur 12. Både sandlådan och bakkbordet är otillgängliga för någon som inte kan ta sig över sargen (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2013)

Figur 11. Ett bakkbord vid sandlådans kant gör sandleken tillgänglig för fler (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2013)

Figur 13. Ett hårdgjort underlag möjliggör för person i rullstol att ta sig fram till och själv använda gungan (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2013)

För en vuxen med nedsatt rörelseförmåga ansåg Oscar Sjökvist²⁷ på Förbundet Unga Rörelsehindrade att prioriteringen är att ha möjlighet att vara nära barnen. Det kan främst göras genom att se över höjder och underlag. En sänkt soffa gör att en vuxen kan sätta sig i bekväm höjd på barnens nivå. Även mjuka underlag möjliggör för en vuxen med rörelsehinder att komma ner på marken för att delta i barnens lek. Likaså kan upphöjda bakkbord göra en förälder delaktig i sandlådan eller en upphöjd och tillgänglig bordsskiva göra att hela familjen kan fika tillsammans.

²⁷ Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

Mathias Palm²⁸ från US Göteborg har i sina kommentarer lagt fokus på kontrastmarkeringar och tydliga färger som förtydligar lekredskap och utrustning (se figur 14). Speciellt viktigt att redskapen har kontrast gentemot underlaget. Prioriterat gällande gångvägarna är att de förses med ledstråk i form av taktila stråk eller kännbara kanter.

Figur 14. Lekutrustning med tydlig kontrast (Göteborgs Stad - Park- och naturförvaltningen, 2019)

För Privatperson 2²⁹ var det självklart att åtgärderna inom Markbeläggning/Gångväg skulle prioriteras. På så sätt får alla en chans att i alla fall komma in på och bruka lekplatsen.

4. Är projektet nödvändigt? Har dagens lekplatser ett behov av att bli mer tillgängliga? Kommer Göteborg uppnå målet med att göra lekplatserna mer tillgänglighetsanpassade?

På den fjärde frågan om huruvida projektet EAH är nödvändigt eller ej och om Göteborgs Stad har en chans att lyckas svarade Angela Karlsson³⁰, FUB, att det helt klart är relevant. Hon menade att åtgärderna ändå måste göras någon gång och även om inte exakt allt kan åtgärdas exakt nu så är det viktigt att hela tiden flytta fram positionerna. Angående om Göteborg kommer att lyckas eller ej så trodde hon att det knappast kommer nå hela vägen fram direkt men att Göteborgs Stad kan komma en liten bit på väg. Det viktiga är att försöka och att man måste börja någonstans.

²⁸ Mathias Palm, före detta Ordförande för Unga med Synnedsättning Göteborg, telefonintervju 2020-08-05

²⁹ Privatperson 2, legitimerad arbetsterapeut med ett småsyskon som förflyttar sig med hjälp av hjälpmedel. Tidigare arbetslivserfarenhet som stödassistent på LSS-boenden, svar på intervjufrågor via mejl 2020-08-04

³⁰ Angela Karlsson, Föreningskonsulent/kommunikatör för FUB Göteborg, telefonintervju den 8 juli 2020

Privatperson 1³¹ ansåg att EAH är ett absolut nödvändigt och uppskattat projekt. Projektet har goda möjligheter att lyckas i det avseendet att lekplatserna faktiskt blir mer tillgänglighetsanpassade vilket medför att fler barn kan använda dem. Dock bör det bara ses som ett delmål till att lekplatserna blir helt tillgänglighetsanpassade och att det stora målet först då är uppnått.

Oscar Sjökvist³², Förbundet Unga Rörelsehindrade, tyckte att det absolut finns ett behov av projektet. Dock vill han se helhjärtade insatser och satsningar på att fullfölja projektet fullt ut istället för att några få lekplatser eller spridda åtgärder blir gjorda. Först då anser han att projektet känns relevant och inte bara ett spel för gallerierna. På frågan om Göteborgs Stad har möjlighet att lyckas tycker han att det absolut kan bli en förbättring men att man kanske får se det som ett långsiktigt arbete.

Mathias Palm³³, US Göteborg, uttryckte att lekplatserna helt klart har ett behov av att bli mer tillgängliga. Finns det hinder att ta sig till eller att vistas på en lekplats så är risken stor att man väljer att inte ta sig dit alls. Han ställer sig positiv till projektet som stort samt tror och hoppas att projektet lyckas och att lekplatserna faktiskt blir mer tillgänglighetsanpassade.

Privatperson 2³⁴ ställde sig kritisk till att projektet kommer att lyckas. Problemet är mycket större än att enbart rusta upp delar av lekplatser. Hen ansåg att ett långsiktigt tänk och bättre tillgänglighetsperspektiv behövs. Prioriteringar borde ligga på att få en tillräcklig budget och anställa personer med kunskap så som arbetsterapeuter/fysioterapeuter som dagligen arbetar med människor med olika behov.

5. Utan tanke på budget och prioriteringar; vad är drömmen för en lekplats?

När de tillfrågade fick frågan om hur de önskat att en lekplats såg ut utan att ta någon form av budget i beaktning svarade Angela Karlsson³⁵, FUB; *gränsöverskridande*. Hon önskade att lekplatserna skulle kännas välkomnande och inkluderande för alla. Även att det vore mer självklart att de byggdes rätt från början utan trappor eller andra inbyggda hinder. Hon önskade även en mer tydlig rumslighet samt *härligare* lekplatser med små oaser uppdelade för vila och lek. Något Angela också gärna hade sett mer av är olika former av äventyrslek. Det är ett koncept som hon anser vara utmanande för många i olika åldrar.

³¹ Privatperson 1, tvåbarnsförälder varav ett med Downs syndrom i tidiga tonåren, svar på intervjufrågor via mejl 2020-07-26

³² Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

³³ Mathias Palm, före detta Ordförande för Unga med Synnedsättning Göteborg, telefonintervju 2020-08-05

³⁴ Privatperson 2, legitimerad arbetsterapeut med ett småsyskon som förflyttar sig med hjälp av hjälpmedel. Tidigare arbetslivserfarenhet som stödassistent på LSS-boenden, svar på intervjufrågor via mejl 2020-08-04

³⁵ Angela Karlsson, Föreningskonsulent/kommunikatör för FUB Göteborg, telefonintervju den 8 juli 2020

Privatperson 1³⁶ önskade en inhägnad lekplats omgärdad av buskar och träd (se figur 15), med gummiastfalt på alla ytor för de med sämre motorik men också en bruksgräsmatta för olika aktiviteter så som bollspel eller picknick. En lekplats borde även innehålla avskilda platser för en lugnare miljö med regnskydd och möbler för fika och vila. Privatperson 1³⁷ önskade också en väl tilltagen klätterställning med tillhörande rutschkanor som utmanar barnen men anpassade så att fler kan använda den med alternativa vägar eller hjälpmedel för att ta sig runt. En kuperad hinderbana med olika balanshinder och olika svårighetsgrad samt möjlighet till stöd för att ta sig runt är också något som står på önskelistan. På samma lista står olika typer av vattenlek i form av bland annat små fontäner som oregelbundet sprutar vatten. Där skulle också finnas små nedsänkta studs mattor och en gungavdelning med stor variation på gungsitsar, omgärdad med ett inspringskydd.

Figur 15. En inhägnad lekplats är en trygghet även för föräldrar (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2011)

Oscar Sjökvist³⁸ från Förbundet Unga Rörelsehindrade önskade att lekplatser skulle innehålla fler och bättre alternativ på lekutrustning istället för att precis allt ska tillgänglighetsanpassas. Bland annat hade han önskat lekutrustning där man ska använda armar och händer för att ta sig fram istället för benen. Det ska vara självklart att barn får möjligheten att leka på olika sätt samt ha möjlighet att använda hjälpredskap i leken. Bland annat önskade han till exempel karuseller där det är möjligt att ta sig upp med rullstol eller annat hjälpmedel (se figur 16). Utöver själva leken på en lekplats önskade Oscar Sjökvist³⁹ att det fanns ett tänk angående den omgivande miljön. Även skyltar och toaletter ska vara tillgängliga och föräldrarna ska ges bättre möjligheter att vara nära sina barn.

Figur 16: Karusell med möjlighet att köra upp med rullstol (Göteborgs Stad - Park- och naturförvaltningen, 2019)

³⁶ Privatperson 1, tvåbarnsförälder varav ett med Downs syndrom i tidiga tonåren, svar på intervjufrågor via mejl 2020-07-26

³⁷ Privatperson 1, tvåbarnsförälder varav ett med Downs syndrom i tidiga tonåren, svar på intervjufrågor via mejl 2020-07-26

³⁸ Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

³⁹ Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

För Mathias Palm⁴⁰ på US Göteborg är en trygg och genomtänkt lekplats drömmen. Allt ska vara fullt tillgängligt och barnen med synnedsättning ska ha möjlighet att delta fullt ut med vänner utan funktionsnedsättning. Han tryckte på att om det känns motigt att vara där eller att ta sig dit så låter man troligen bli. Att göra utformningen så pass tydlig att ett barn med nedsatt syn inte är beroende av en vuxen eller en kompis för att kunna leka på lekplatsen står högt på önskelistan. Detta kan ske genom att göra det lätt att orientera sig med tydliga kontrastmarkeringar och olika underlag för taktil återkoppling. Genom att till exempel ha öppningar i sargen eller staketet blir det en tydlig ingång för en synskadad. Tanken är då att ingångarna är placerade på ett säkert sätt så att man kommer in på sidan av gungställningen istället för framifrån där det finns en kollisionsrisk. Där ska även finnas en genomtänkt belysning som ger tydlighet och trygghet men samtidigt inte är bländande.

För Privatperson 2⁴¹ är drömmen att lekplatserna har en god och funktionell utformning från start. Omkringliggande skolor och boenden borde tillfrågas vad de kanske saknar på sin fritid och vad som faktiskt önskas på just deras lekplats. En genomtänkt position för lekplatsen rent geografiskt så att desto fler kan ta sig dit. Själva lekplatsen ska vara försedd med lättframkomliga gångvägar och ramper, tillgänglighetsanpassade lekstugor, klätterställningar, gungor och bakkbord, tydlig information riktad till barn och gärna information på flera språk. Möblerna skulle också vara tillgänglighetsanpassade och större fokus på papperskorgar samt återvinning.

6. Slutligen; har du några övriga kommentarer eller åsikter?

Gällande övrigt och under intervjun i stort var det tydligt att samtliga respondenter hade många typer av funktionsnedsättningar i åtanke. Det är inte ovanligt med flerfunktionsnedsättning och svaren från organisationerna flyter på så sätt in i varandra vad det gäller deras medlemmars behov. Tydligt var också att de alla önskade en förändring i samhället över lag och inte bara vad det gällde lekplatser. Det spelar ingen roll hur väl tillgänglighetsanpassad en lekplats är om det känns otryggt eller är fysiskt svårt eller rent av omöjligt att ta sig dit. Det fanns delade meningar om huruvida projektet med EAH kommer att lyckas eller ej men samtliga tyckte att det var viktigt att frågan lyfts. Angela Karlsson⁴² från FUB uttryckte att det var en absurd tanke att någon inte skulle ha möjlighet komma fram till eller att kunna använda en kommunal lekplats. Oscar Sjökvist⁴³ från Förbundet Unga Rörelsehindrade tyckte att det borde vara mer fokus på uppföljning och även större påföljder när dessa typer av problem inte åtgärdas.

⁴⁰ Mathias Palm, före detta Ordförande för Unga med Synnedsättning Göteborg, telefonintervju 2020-08-05

⁴¹ Privatperson 2, legitimerad arbetsterapeut med ett småsyskon som förflyttar sig med hjälp av hjälpmedel. Tidigare arbetslivserfarenhet som stödassistent på LSS-boenden, svar på intervjufrågor via mejl 2020-08-04

⁴² Angela Karlsson, Föreningskonsulent/kommunikatör för FUB Göteborg, telefonintervju den 8 juli 2020

⁴³ Oscar Sjökvist, Vice ordförande för Förbundet Unga Rörelsehindrade, telefonintervju 2020-08-03

Diskussion

Osäkerheter

En av osäkerheterna inom denna kandidatuppsats är det faktum att projektet Enkelt avhjälpna hinder (EAH) har varit dynamiskt. Vid start var projektet inte speciellt planerat eller strukturerat. Tanken var att hindren skulle arbetas bort efter hand som en del av driften och underhållet redan under 2018. Det var först senare det stod klart att det skulle innebära en för hög arbetsbelastning för förvaltarna och större delen av åtgärderna skulle därför upphandlas på annat håll. Likaså ändrades förutsättningarna när EAH inte fick de centrala medel de hade ansökt om under 2019.

När jag själv blev involverad i projektet under våren 2020 fick jag information om att tid och budget inte skulle räcka för avhjälpandet av alla hinder under 2020. En av mina första arbetsuppgifter var att göra en sammanställning av alla åtgärder och samtidigt prioritera bort de större, dyrare och mer omfattande åtgärderna. Tanken var då att kategorier så som Markbeläggning/Gångväg, Trappa och Ramp skulle åtgärdas vid ett senare tillfälle. Senare när arbetsplanen skapades för denna kandidatuppsats fick jag dock veta att förutsättningarna ändrats igen och att målet nu är att de flesta av alla hinder inom EAH ska åtgärdas redan under 2020. Som andra har påpekat så är lagen HIN om EAH mångfacetterad samt tolkningsbar och följaktligen lika så projektet EAH. Förutsättningar har ändrats från projektets början och där finns säkerligen andra förändringar som jag har missat eller som kommer att ske efter kandidatuppsatsens slutförande.

Vidare finns viss osäkerhet i statistiken inom projektet EAH. När det är flera involverade i projektet ökar också risken för flera olika tolkningar. Detta blev jag varse om när jag själv satt för att sammanställa inventeringarna. Ska till exempel träsargen runt en sandlåda som ska kontrastmarkeras sorteras under kategorin Sarg eller Sandlåda? När definieras lekutrustning med inbyggd rutschkana som en *klätterlek med rutsch* eller enbart *rutsch*? Detta kan ses som mindre viktigt vid genomförandet av denna kandidatuppsats och snarare ett problem för beställningsunderlagen inom projektet EAH. Dock kvarstår osäkerheten med tolkningsfrågorna när flera olika parter i olika skeden arbetar med projektet.

För diskussionen om hur relevant projektet EAH är var målet att intervjua ett flertal organisationer för att få en bred bild av vilka hinder som finns. Tyvärr skrevs den här kandidatuppsatsen under semesterveckorna i Sverige och de flesta kanslier gick inte att nå då de hade semesterstängt. Resultatet blev att jag enbart fick svar från tre av de sju tillfrågade. I ett försök att få en bredare bild vände jag mig även till två privatpersoner med erfarenhet av funktionsnedsättningar.

Frågan är om dessa tre organisationer samt två privatpersoner kan ge en tillräckligt djup och nyanserad bild för att utvärdera relevansen av EAH. Önskvärt hade varit en större mängd och spridning av svaranden. Vidare intervjuades enbart en representant från varje organisation. Även om fler hade svarat kvarstår frågan om enbart en representant och ett intervjutillfälle kan fånga upp vidden av alla hinder personer med funktionsnedsättningar möter i samhället.

Kommer Göteborgs Stad lyckas göra sina lekplatser mer tillgänglighetsanpassade?

Barn har ett inbyggt behov av att leka. Det är genom leken som barn undersöker och tar risker för att på så sätt utmana sig själva och lära sig hantera sin omvärld. Det är även på så sätt som barn utvecklas socialt genom interaktioner med andra (Prellwitz, 2016). Leken är så viktig för ett barns utveckling att den till och med är lagstadgad och anses som en rättighet (se kapitel om Regelverk och riktlinjer). Frågan är dock vem som räknas som barn. Enligt Barnkonventionen är ett barn en person under 18 år. Dock är det få lekplatser som är anpassade till ungdomar i den senare tonåren trots att de per definition fortfarande anses som barn. En sådan anpassning kan för många te sig bortkastad då barn och ungdomar i tonåren ofta hellre vill se sig själva som vuxna och inte längre benämnas som barn. De nya lekplatserna blir istället ungdomsgårdar och andra anrättningar med fokus på det sociala. Vise versa har resultatet från intervjuerna visat att flera organisationers medlemmar kan anses som barn längre upp i åldrarna än 18 år med en fortsatt inneboende leklust. Frågan är också vad som anses som lek och huruvida den kan anses som en hjälp till utvecklingen eller ej. Alla barn har inte samma förutsättningar och leken kan därför komma att te sig olika. Oavsett förutsättningar så borde det i rimlighetens namn inte vara lekplatserna som sätter stopp för ett barns lek.

I Sverige finns det regler och lagar som styr utformningen för offentliga miljöer (se kapitel om Regelverk och riktlinjer). Dessa är mer eller mindre direkt kopplade specifikt till lekplatser och ger som flera lagar ett utrymme för tolkning. Barnkonventionen stadgar att barn har rätt till lek och förutsättningar att utvecklas men den säger inte specifikt hur eller att detta ska ske på dedikerade lekplatser. FN:s standardregler bedyrar alla människors lika rättigheter vilket förtydligas ytterligare i *konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Där står uttryckligen att barn med funktionsnedsättning ska ha samma rättigheter som alla andra barn. Ett barn med nedsatt rörelseförmåga som på grund av hinder i den byggda miljön blir exkluderad från en lekplats blir således diskriminerad (se figur 17). Det är i sig ett brott enligt Diskrimineringslagen.

Figur 17. Ett barn ska inte på grund av inbyggda hinder exkluderas från en lekplats (Göteborgs Stad - Park- och naturförvaltningen, 2019)

Det är i ett försök att eliminera de inbyggda, och i många fall diskriminerande, hindren som bland annat propositionen *Från patient till medborgare* uppkommit. Lika så lagen (HIN) om avhjälpandet av enkelt avhjälpbara hinder (EAH). Dessa gäller offentliga platser i Sverige i stort och berör flera olika hinder i miljön så som kollektivtrafiken. Tanken är god och även nödvändig för att stärka alla människors lika rättigheter samt rätt till samhället de lever i. Att notera är dock att regler om tillgänglighetsanpassning har funnits sedan 1960-talet i Sverige (Boverket, 2020) Råd om avhjälpandet av enkelt avhjälpbara hinder har funnits i bokform sedan 2005 (Enligt Boverket, 2020) och målet var att dessa skulle vara bortbyggda till 2010 (Socialdepartementet, 2000). Genom en titt på utemiljöerna i stort och även statistiken inom projektet Enkelt avhjälpbara hinder (EAH) går det att konstatera att så inte blev fallet.

Varför tar det en sådan tid? Ett stort ankare kan antas vara den monetära aspekten. Finns där inga pengar eller om dessa läggs på annat finns där inte möjlighet att utföra åtgärderna. I mångt och mycket blir det en prioriteringsfråga. Att bygga om en existerande och för många ofördärvad och fungerande miljö kan uppfattas som bortkastade pengar. Tolkningsfrågan blir då vad som är fungerande och för vem. Som så ofta kan det negligeras om det är fungerande för den stora massan även om minoriteter drabbas. Ett sätt att försöka komma runt problemet är att öronmärka pengar. För år 2020 hade Fastighetsnämnden i Göteborgs stad 20 miljoner kronor att fördela till olika åtaganden för EAH (Göteborgs Stad – Fastighetskontoret, 2020). Vid en satt budget blir nästa fråga om vad pengarna ska gå till samt när. Göteborgs Stad, samt många andra kommuner, har valt att ta bort flertalet lekplatser för att istället satsa på de som är kvar. Detta går dock inte enbart att härleda till avhjälpandet av EAH utan även till förvaltningen och hållbarheten i stort. Ett annat problem kan vara själva identifieringen av hinder. Har den som inventerat och bedömt ingen kunskap eller erfarenhet gällande funktionsnedsättning kan det vara svårt för vederbörande att få full insikt i problematiken. Har personen heller inga egna barn kan det även vara svårt att se genom ett barns ögon och själv uppleva vad som vore önskvärt på en lekplats – ett återkommande problem när dessa platser som så mycket annat byggs av vuxna för barn. Som gällande i mångt och mycket är kunskap makt. För att underlätta processen behövs verktyg och tydliga standarder för att fånga upp olika typer av problem och hinder. I dagsläget är det Tillgänglighetsdatabasens checklista som Göteborgs Stad går efter.

Det går att konstatera att istället för att arbeta retroaktivt som i fallet med EAH blir det både bättre och framförallt billigare att göra rätt från början. Det är för att istället verka proaktivt som till exempel Plan- och bygglagen (PBL) och Universal Design (UD) kommit till. Genom att sätta viss standard och rutin att ta hänsyn till vid planeringen av en ny anläggning kan många problem undvikas helt. Detta är i ett försök att underlätta och anpassa utemiljöerna för fler. Det kan dock antas att en statisk checklista inte kan fånga upp alla typer av problem. Självkontroller av det egna systemet och uppföljning genom att fråga de faktiska brukarna och målgruppen torde ge en mer nyanserad bild.

ALM och HIN (se kapitel om Regelverk och riktlinjer) stadgar att lekplatser ska vara användbara för både barn och vuxna med en nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Detta gällande både själva utformningen av lekplatsen samt lekutrustningen. Där står däremot inget specifikt om hur lekplatserna ska vara gestaltade eller vad de ska innehålla för att bidra med goda lekvärden. Reglerna som styr lekplatsernas utformning är de samma satta för alla offentliga utemiljöer om hur gångvägar ska vara framkomliga och att där ska finnas god belysning och skyltning. Andra lagar som styr förutsättningarna för offentliga miljöer är Ordningsslagen och Produktsäkerhetslagen (se kapitel om Regelverk och riktlinjer). Dessa stadgar att offentliga miljöer ska vara säkra för allmänheten men åter står där inget om hur detta ska gå till annat än att risker ska elimineras.

Det verkar vara först på regional nivå som mer tydliga och specifika riktlinjer för lekplatser listas. Västra Götalandsregionens (2018) riktlinjer har bland annat ett eget kapitel på 18 sidor rörande tillgängligheten på lekplatser. Som komplement till detta kapitel finns det olika delar av kapitel 1, 2, 4, 6, 7 och 21 som berör allt från parkeringsplatser för personer med svårt att röra sig, tillgängliga och användbara toaletter till skyltinformation. Inom Göteborg och i *Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser* (2019) står det om hur lekplatser inom staden bör anläggas och förvaltas. Riktlinjerna går igenom önskvärt scenario för hela kedjan gällande lekplatsernas livslängd från planering till genomförande, skötsel och aktivering. Där

står också på vilka avstånd det bör finnas lekplatser, vilken typ, vilka de bör vara anpassade för och vad i stora drag bör innehålla.

I Park- och naturförvaltningens (PONF) riktlinjer för lekplatser står det att en områdeslekplats bör finnas inom 500 meter från hemmet. Det kan anses vara bra och tillräckligt nära. Dock står där också att dessa främst är riktade till de yngre barnen. De äldre barnen antas vara mer självständiga och har möjlighet att ta sig till andra och större faciliteter på längre avstånd. För barn med en kognitiv funktionsnedsättning är detta inte lika självklart. Ska de ta sig till en lekplats på egen hand är närheten till den ofta en förutsättning samtidigt som många kan betraktas som "yngre barn" mentalt även längre upp i åldrarna. Lekplatser anpassade för yngre barn gör således att där inte finns lekredskap som fysiskt passar äldre.

Ett hinder som inte finns som en egen kategori inom EAH är det sociala. Däremot kan detta hinder angripas från olika håll. Med hårdgjorda underlag blir inte barn och föräldrar uteslutna från lekplatsens olika delar eller lekredskap. Genom att se över möblemanget och "vuxendelen" på en lekplats kan ansvariga verka för en mer inkluderande miljö för medföljande föräldrar som har funktionsnedsättning (se figur 18). Dock räknas det knappast som ett inbyggt hinder när andra besökare är fördomsfulla eller på annat sätt exkluderande. Det är därför inte något som kommer att åtgärdas inom EAH även om det funnits möjligheten. Det är snarare ett tecken på att åtgärder behöver vidtas på högre nivå för att sprida kunskap och arbeta bort ogrundade fördomar. Viktigt att komma ihåg är dock att hur tillgänglighetsanpassad en lekplats än blir så innebär det inte automatiskt att den blir socialt inkluderande.

Figur 18. Att ta bort en bänkskiva till picknickbordet är ett enkelt avhjälpt hinder för att öka den sociala tillgängligheten (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2019)

Struktur och tydlighet på lekplatsen är inte heller något som tas upp som kategori inom EAH. För personer med en nedsatt orienteringsförmåga är det extra viktig med tydlig och lättolkad information. Tydligheten går också att angripa på olika sätt. En kunnig arkitekt kan få gestaltningen att tala för sig själv gällande vad som förväntas på lekplatsens olika delar. En rumslig och mer gemytlig gestaltning var något som ofta kom på tal under intervjuerna. Detta för att ge barn, samt vuxna, som kanske bearbetar intryck långsammare en chans att varva ner. Om en lekplats helt saknar dessa "oaser" är det dock knappast ett EAH att åtgärda och helt planera om befintlig planlösning. Där blir åter vikten av att tänka samt göra rätt från början tydlig.

Ett klassiskt sätt att bidra med information är genom skyltning. Att skyltarna finns med som en kategori inom projektet EAH beror på att de tidigare inte haft tillräcklig kontrast mellan text och bakgrund, varit felplacerade, trasiga eller helt saknats. Att detta tidigare har ansetts som ett hinder kan utläsas från statistiken där skyltar påpekas 120 gånger på de 187 inventerade lekplatserna (64 %). De tänkta nya skyltarna innehåller däremot enbart information om regler och kontaktuppgifter gällande lekplatsen (se figur 19).

För någon med en intellektuell funktionsnedsättning vore kanske information gällande lekredskapen eller utformningen mer väsentligt. Dessutom kan de behöva få informationen i form av pictogrambilder. För personer med synnedsättning kan det vara viktigt att få information om vad som faktiskt finns på lekplatsen för att ha möjlighet att nyttja den till fullo. Punktskrift är ett alternativ för dem som helt saknar syn. Denna typ av mer detaljerad information och service är inte listad inom EAH utan de tänkta skyltarna är mer att tolka som "välkomstskyltar". Kan en person verkligen använda en lekplats på samma villkor som andra om vederbörande inte förstår hur den ska användas eller ens vad som faktiskt finns på den? Oavsett borde en närmare utvärdering av skyltarna vara av intresse. En tydlig och väl utformad skylt torde vara tydlig för alla.

Figur 19: Utformningen av de nya skyltarna för Göteborgs lekplatser (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2011)

Kontrastmarkeringar är definitivt ett av de vanligast förekommande hindren inom projektet EAH. Oavsett vad det gäller; bakkbord, sandlåda, gungställning eller möbler, så kan de sakna tillräcklig kontrast mot omgivningen. Med tydliga kontraster minskar man inte bara skaderisken utan underlättar även möjligheterna att orientera sig. Kontrasterna kan också uttrycka sig i form av olika material eller underlag. Inom projektet EAH är det fokus på de kontrastmarkeringar som målas på redskap för att dessa ska sticka ut. Kontraster i form av taktila stråk eller andra ledstråk för att lättare ta sig fram med exempelvis en käpp omnämns inte. Här går åter att hänvisa till PBL samt UD (se kapitel om Regelverk och riktlinjer) och vikten att göra rätt från början.

Staket som en trygghetsingivare finns inte heller med i EAH. Avgränsningar i form av vegetation eller staket är också ett sätt att skapa uppdelning och rumslighet. Barn är dessutom impulsiva och har inte ännu ett utvecklat konsekvenstänkande. Barn med någon form av intellektuell funktionsnedsättning kommer kanske dessutom aldrig att utveckla ett konsekvenstänkande. Grundtanken med en lekplats är att det ska vara en säker plats för barnen att leka på. Helt orimligt torde det därför inte vara med ett staket som hindrar barnen från att springa ut i omgivande biltrafik. Vidare är det kanske inte nödvändigt med ett staket på alla lekplatser för trafikens skull då de kan ligga skyddade på andra sätt. Men barn med en kognitiv funktionsnedsättning kan även ha en större impulsivitet eller rent utav vara mer rymningsbenägna än andra. Ett staket vore för den sakens skull en trygghetsaspekt för både föräldrar och barn med någon form av nedsatt orienteringsförmåga (se figur 20).

Figur 20. Ett staket eller annan inhägnad hjälper föräldrar att hålla koll på rymningsbenägna barn (Göteborgs Stad - Park- och naturförvaltningen, 2019)

Är det verkligen möjligt att göra en lekplats tillgänglig för alla? För varje människa som existerar finns det variationer på hur människor fungerar och uppfattar saker. Att ett lekredskap ska vara tillgängligt för alla är lika troligt som att ett lekredskap kan vara estetiskt tilltalande för alla. Det viktiga verkar vara att det finns en tanke bakom. Som tidigare nämnts så är det denna tanke som har saknats och därför krävs nu retroaktiva åtgärder som EAH. Genom att enbart utgå från en kanske begränsad del av befolkningen riskerar en stor del av samhället att bli diskriminerat.

Kan de olika åtgärderna motverka varandra? För personer med nedsatt syn fungerar sargen, runt exempelvis sandlådorna, bra som ledstråk. De ger en tydlig avgränsning för någon som navigerar sig fram med hjälp av käpp. Samtidigt får dessa sarger inte utgöra en risk att snubbla för andra – därav kontrastmarkeringar på utskjutande delar eller för att förtydliga nivåskillnader. Dock utgör dessa sarger ett utestängande hinder för personer i rullstol. Likaså underlättar olika underlag och material orienteringsförmågan för personer med nedsatt syn medan det kan utgöra ett hinder för någon med nedsatt rörelseförmåga. Personer som behöver hjälpmedel så som rullstol behöver också tillräckligt med plats för att manövrera utan risk för att åka av eventuell kant eller fastna. Samtidigt kan större och väl tilltagna ytor bidra till en minskad trygghet för någon som saknar syn då de får svårare att orientera sig. Ett staket ska fungera som en trygghet för både vuxna och barn. I bästa fall också bidra med en tydlighet och rumslighet. Men hur säker kan man göra en tillhörande grind? Samtidigt som ett staket ska hålla impulsiva barn inne får det inte stänga andra ute. Entrén till en lekplats måste vara tydligt markerad och en grind lätt att öppna för någon med nedsatt orienteringsförmåga – oavsett om det beror på synen eller det intellektuella.

Det är knappast troligt att åtgärderna inom EAH skulle orsaka dessa problem men som tidigare nämnts är det viktigt med en tanke bakom samt förståelse för vilka konsekvenser åtgärderna leder till. De befintliga lekplatser som är i behov av åtgärder idag är troligtvis anlagda i all välmening från början. Med en sarg runtom exempelvis en gungställning blir det en avgränsning samt ledstråk för en person med synnedsättning. Genom att göra en öppning i sidan av sargen blir det en tydlig och säker ingång till gungorna. Denna ingång är lika användbar för någon i rullstol. Ett upphöjt bakkbord vid sandlådans kant gör sandleken tillgänglig även för någon som själv inte kan ta sig in i, eller hela vägen ner, till sanden. Tillräckligt breda gångvägar med tydliga avgränsningar är funktionella för någon med fysisk funktionsnedsättning likväl för någon med nedsatt orienteringsförmåga. Gällande staket och grindar finns det många lösningar och utformningar. Med det sagt är vi

åter tillbaka på vikten av att de som ritar, planerar, anlägger och förvaltar har kunskap och förståelse.

Det är knappast troligt att varenda lekplats kan bli helt tillgänglig för alla. Det kan till och med tyckas svårt att få en och samma lekplats helt tillgänglig, utmanande, intressant och rolig enbart för en individ. Däremot kan man ha med desto fler olika personer, med olika möjligheter, i beräkningen. I projektet EAH kommer inte alla möbler att bytas ut till tillgänglighetsanpassade möbler på en gång. Lika så kommer klätterställningar få stå kvar även om de är långt ifrån tillgängliga för alla. Däremot är tanken att alternativ till befintliga möbler och lekredskap ska placeras ut (se figur 21). Formuleringarna är många; *mer åt fler, något för alla* eller som det står i PONF's riktlinjer för lekplatser "*alla kan inte få allt på samma plats men fler kan få mer*".

Figur 21. En kompisgunga med hårdgjort markunderlag sätts ut som alternativ till de traditionella gungorna (Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen, 2011)

Slutsats

På frågan om det finns regler och lagar som styr utformningen av lekplatser i Sverige och vad dessa säger beträffande tillgänglighet för alla är svaret tudelat. Många lagar styr vad som är tillåtet gällande offentliga utrymmen. Miljö och utrustning ska vara säker, riskfri och ej diskriminerande. Däremot är det få lagar som specifikt styr lekplatser. ALM (BFS 2011:5) konstaterar att lekplatser ska vara användbara för både barn och vuxna med en nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det samma står i HIN (BFS 2011:13, HIN 2) och gäller både själva miljön och lekredskapen som sådana. Brister gällande miljön eller utrustning på lekplatser ska avhjälpas. Dock är där inget som styr själva utformningen, gestaltningen eller innehållet som sådant. Lekplatserna ska ha en fungerande miljö för alla men hur detta ska uppnås är upp till var kommun att tolka själva.

Gällande frågan om det finns dokument framtagna och beslut fattade inom Göteborgs Stad beträffande lekplatser och tillgänglighet är svaret ja. Västra Götalandsregionen har utarbetade riktlinjer gällande tillgänglighet som vidare kan kontrolleras via Tillgänglighetsdatabasen. Göteborg har även satt egna riktlinjer gällande lekplatser och vad målen är med dem. Dock står fortfarande inget om exakt vad en lekplats bör innehålla även om de mer konkret har tilltänkta målgrupper, åldrar och avstånd.

Leder projektet Enkelt avhjälpda hinder (EAH) inom Göteborgs Stad till rätt prioriteringar och att kommunens lekplatser blir mer tillgänglighetsanpassade? Om Göteborgs stad och Park- och naturförvaltningen fortsätter att jobba med frågan om tillgänglighet och vidta åtgärder för EAH kommer lekplatserna att bli mer tillgänglighetsanpassade. Vissa saker kan ta längre tid än andra men inom en överskådlig framtid borde grundkonceptet vara uppfyllt med att där ska finnas något för alla och mer åt fler. Däremot kan projektet EAH knappast leda till att alla lekplatser blir helt tillgänglighetsanpassade. Insatserna blir för stora för att längre hamna under kategorin *enkelt* avhjälpda hinder. EAH handlar mer om att släcka bränder och arbeta bort inbyggda problem. Helt tillgängliga lekplatser ligger på framtiden att utforma med proaktiva åtgärder, kunskap och dialog med brukarna.

Källförteckning

1177 Vårdguiden (2013) *Funktionsnedsättning*

<https://www.1177.se/barn--gravid/vard-och-stod-for-barn/funktionsnedsattning-hos-barn/funktionsnedsattning/> (Hämtad 2020-07-24)

1177 Vårdguiden (2018). *Så utvecklas barn av att leka*

<https://www.1177.se/vastra-gotaland/barn--gravid/sa-vaxer-och-utvecklas-barn/lek-och-sagor/sa-utvecklas-barn-av-att-leka/> (Hämtad 2020-07-15)

Barnombudsmannen (u.å.). *Barnkonventionen*.

<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/> (Hämtad 2020-06-25)

Bengtsson, A. (2003). *Utemiljöns betydelse för äldre och funktionshindrade. Kunskapssammanställning*. Statens folkhälsoinstitut (Rapport 2003:60)

BFS 2011:5. *Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader*.

Boverkets författningssamling

<https://rinfo.boverket.se/ALM/PDF/BFS2011-5-ALM2.pdf> (Hämtad 2020-07-08)

BFS 2011:13. *Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpan av enkelt avhjälpbara hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser*.

Boverkets författningssamling

<https://rinfo.boverket.se/HIN/PDF/BFS2011-13-HIN2.pdf> (Hämtad 2020-07-08)

Boverket (2015). *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*. Happiend Reklambyrå AB.

Boverket (2018) *Tillgänglighet på allmänna platser och områden för andra anläggningar*

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/krav-pa-byggnadsverk-tomter-mm/allmanna/tillganglighet/> (Hämtad 2020-07-08)

Boverket (2019) *Tillgänglighet*

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/boverkets-byggregler/tillganglighet/> (Hämtad: 2020-07-24)

Boverket (2020) *Enkelt avhjälpbara hinder*

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/krav-pa-byggnadsverk-tomter-mm/retroaktiva/enkelt/> (Hämtad 2020-07-08)

Göteborgs Stad – Fastighetskontoret (2020) *STADEN TILLGÄNGLIG FÖR ALLA - Uppföljning av enkelt avhjälpbara hinder 2019*. Göteborg: Göteborgs Stad

Göteborgs Stad (u.å.) *Hitta lekplatser*

https://goteborg.se/wps/myportal/start/kultur-och-fritid/fritid-och-natur/parker-lekplatser/lekplatser/hitta-lekplatser!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8ziAwy9Ai2cDB0N_N0t3Qw8Q7wD3Py8fSwC_E31wwkpiAJKG-AAjqb6kUD95vEmRu4Ghl4mht4WZk7mBo4-

[3s7GZt7mrkEBpvrB-IH6UcWpRWWZyakllQWp-pFa-qW5EVUhjoqKALeX1wc!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/](https://pub.epsilon.slu.se/2070/1/Management_and_Use_of_Public_Outdoor_Playgrounds2.pdf) (Hämtad 2020-07-21)

Göteborgs Stad (2019). *Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser. Lekvänlig stad för alla*. [internt material]. Göteborg: Göteborgs Stad

Harvard, I. (2006). *Mer åt fler på lekplatsen. Bra lekplats för barn med funktionshinder blir en bättre lekplats för alla*. Sveriges kommuner och Landsting. Stockholm

Henriksson, S. E. Castenfelt, R. (2009). *Säkra lekplatsen. Olycksförebyggande utformning av lekplatser och lekredskap*. Sveriges kommuner och Landsting. Stockholm

Jansson, M. (2009) *Management and Use of Public Outdoor Playgrounds*. Diss. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet
[https://pub.epsilon.slu.se/2070/1/Management and Use of Public Outdoor Playgr
ounds2.pdf](https://pub.epsilon.slu.se/2070/1/Management_and_Use_of_Public_Outdoor_Playgrounds2.pdf) (Hämtad 2020-07-16)

Jansson, M. (2013) *Utveckla de offentliga lekplatserna* Gröna fakta, 2013:5. Alnarp: Movium SLU
[https://www.movium.slu.se/system/files/news/9805/files/movium_fakta_5_2013-
offentliga_lekplatser.pdf](https://www.movium.slu.se/system/files/news/9805/files/movium_fakta_5_2013-offentliga_lekplatser.pdf) (Hämtad: 2020-07-16)

Kristensson, E. (2016) Bostadsgården – En hotad lekmiljö när staden förtätas. I: Jansson, M. & Klintborg Ahlklo, Å (red), *Plats för LEK – Svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: AB Svensk byggtjänst, ss. 94-113.

Lunds Universitet (2018) *Universell utformning*.
<http://www.certec.lth.se/ud/> (Hämtad 2020-07-06)

Miljödepartementet (2010) *En enklare plan- och bygglag*. (Regeringens proposition 2009/10:170) Stockholm: Regeringskansliet
[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/en-enklare-plan--
och-bygglag_GX03170](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/en-enklare-plan--och-bygglag_GX03170)
(Hämtad 2020-07-07)

Mårtensson, F. & Jansson, M. (2014) *Skolgårdsförgröning på lekens villkor* Gröna fakta, 2014:3. Alnarp: Movium SLU
[https://www.movium.slu.se/system/files/news/10369/files/movium_fakta_3_2014-
skolgardsforgroning_final.pdf](https://www.movium.slu.se/system/files/news/10369/files/movium_fakta_3_2014-skolgardsforgroning_final.pdf) (Hämtad: 2020-07-16)

Nolin, C. (2016) Hundra år av lekplatshistoria 1850-1950. I: Jansson, M. & Klintborg Ahlklo, Å (red), *Plats för LEK – Svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: AB Svensk byggtjänst, ss. 34-55.

Norén-Björn, E. (2016) *Hur har det gått med visioner och ambitioner kring barns lekmiljöer?* I: Jansson, M. & Klintborg Ahlklo, Å (red), *Plats för LEK – Svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: AB Svensk byggtjänst, ss. 128-147.

Park- och naturförvaltningen (2020) *EAH 2020 lekplatser mark- och måleriarbeten* [internt material]. Göteborg: Göteborgs Stad

Prellwitz, M. (2001) *Olika miljöers tillgänglighet för barn med rörelsehinder – hemmet, skolan, lekplatser*. Luleå: Luleå tekniska universitet

Prellwitz, M. (2016) Utmaningen är en lekplats för alla. I Jansson, M & Klintborg Ahlklo, Å. (red.) *Plats för LEK – Svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: AB Svensk Byggtjänst, ss. 114-127.

Rädda barnen (u.å.) *Därför är det viktigt för barn att få leka*
<https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/arbetar-med-barn/barn-och-lek/>
(Hämtad 2020-07-15)

SFS 1993:1617 *Ordningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/ordningslag-19931617_sfs-1993-1617 (Hämtad: 2020-07-30)

SFS 2008:567. *Diskrimineringslag*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567 (Hämtad 2020-07-08)

SFS 2010:900. *Plan- och bygglag*. Stockholm: Finansdepartementet
https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900 (Hämtad 2020-06-22).

SFS 2004:451 *Produktsäkerhetslagen*. Stockholm: Finansdepartementet
<http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2004:451> (Hämtad 2020-07-13)

Socialdepartementet (2000) *Från patient till medborgare* (Regeringens proposition 1999/2000:79). Stockholm: Regeringskansliet.
<https://www.regeringen.se/49bbe5/contentassets/adb03bff122c45f6bcf5a51f01060f52/-fran-patient-till-medborgare---en-nationell-handlingsplan-for-handikappolitiken>
(Hämtad 2020-07-08)

Socialdepartementet (2008). *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktions- nedsättning*. DS 2008:23. Stockholm: Edita Sverige AB
<https://www.regeringen.se/49bbbf/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eeeb8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>
(Hämtad 2020-06-29)

Socialdepartementet (2017) *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken* (Regeringens proposition 2016/17:188). Stockholm: Regeringskansliet.
https://web.archive.org/web/20171025013145/http://www.regeringen.se/49aa12/contentassets/0571a7504d49428292a6ab114e4b0263/nationellt-mal-och-inriktning-for-funktionshinderspolitiken-prop-2016-17_188.pdf
(Hämtad 2020-07-06)

Socialdepartementet (2020) *Lättläst text: FN:s konvention om rättigheter för personer med funktions-nedsättning och Sveriges rapportering*.
<https://www.regeringen.se/artiklar/2020/06/s-lattlast-om-sveriges-rapportering-av-funktionshinderspolitiken-till-fn/>
(Hämtad: 2020-06-29)

Socialstyrelsen (2007) *Termbank* (Sökord: funktionsnedsättning)
<https://termbank.socialstyrelsen.se/?TermId=812&SrcLang=sv> (Hämtad: 2020-07-24)

Statens Folkhälsoinstitut (2009). *Barns miljöer för fysisk aktivitet – Samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut (Rapport 2008:33)

Statens Folkhälsoinstitut (2010). *Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet: En kunskapssammanställning för regeringsuppdraget "Byggd miljö och fysisk aktivitet"*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut (Rapport 2007:3)

Sveriges Kommuner och Landsting (2006) *Mer åt fler på lekplatsen: Bra lek för barn med funktionshinder blir bättre lekplats för alla*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting

Swedish Standards Institute (SIS) (2017). *SS-EN 1176-1:2017 Lekredskap och ytbeläggning – Del 1: Allmänna säkerhetskrav och provningsmetoder*. Stockholm: SIS. <https://www.sis.se/api/document/preview/80003744/> (Hämtad 2020-07-13)

UNICEF Sverige (2018). *Barnkonventionen* [Folder]. <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen> (Hämtad: 2020-06-25)

UniversalDesign.com (u.å.) *What is universal design?* <http://www.universaldesign.com/what-is-ud/> (Hämtad 2020-07-06)

Utrikesdepartementet (2008) *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/4ae1cb/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/funktionshinder/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf> (Hämtad 2020-06-29)

Västra Götalandsregionen (2018). *Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet*. (Version 3.1 – 2018) <https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/0e8fcd0f-5819-41bd-9ac1-ed42431059e7/Tillg%C3%A4ngliga%20och%20anv%C3%A4ndbara%20milj%C3%B6er%20Riktlinjer%20och%20standarder%20f%C3%B6r%20fysisk%20tillg%C3%A4nglighet.pdf?a=false&quest=true> (Hämtad 2020-06-24)

Västra Götalandsregionen (2019) *Tillgänglighetsdatabasen (TD)* <https://www.t-d.se/> (Hämtad 2020-07-22)

Bilder

Omslagsbild: Bild av Ebba Norström (2020) *Förevigande av familjen på lekplatsen*

Göteborgs Stad (2019) *Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser. Lekvänlig stad för alla.* [internt material].

Park- och naturförvaltningen (2018) *Utdrag från inventering* [internt material].

Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen (2011) *Inventering* [internt material].

Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen (2013) *Inventering* [internt material].

Göteborgs Stad – Park- och naturförvaltningen (2019) *Inventering* [internt material].

Västra Götalandsregionen (2018) *Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet.* (Version 3.1 – 2018)

<https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/0e8fcd0f-5819-41bd-9ac1-ed42431059e7/Tillg%C3%A4ngliga%20och%20anv%C3%A4ndbara%20milj%C3%B6er%20Riktlinjer%20och%20standarder%20f%C3%B6r%20fysisk%20tillg%C3%A4nglighet.pdf?a=false&quest=true> (Hämtad 2020-08-07)